Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավաասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.
պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:
Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

[illegible]

[illegible]

656.7
Z-94

25 OCT 2013
1 MAR 2010

ԽՍՀՄ Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք ՀՍԽՀ

656.7
Հ-94

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՈԴԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ՅԵՎ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅԱՆ ՊՈՍՏԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

3J°383

Հ. Հ. Դ. Ի. Վ. ՔԱՂԲԱԺՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ 1931

24.476

ՀՐԱՄԱՆ

Խ. Ս. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ

30 հունիսի 1927 թ,

№ 339

Քաղ. Մոսկվա

I. Գործածության մեջ մտցնել սրան կից հայտարարվող «Օդային կապի և դիտողության պոստերի ծառայության վերաբերյալ հրահանգը»:

II. Մարտում բոլոր տեսակ զորքերի սերտ համագործակցությունն ապահովության հետ հնարավոր է միայն զորքերի և օդաչուական կազմի սույն հրահանգի գործնական ցուցումները լրիվ յուրացնելու դեպքում:

ԲԳԿԲ պետկազմից պահանջում եմ ուշադիր ուսումնասիրել հայտարարված հրահանգը և օդային կապի ու դիտողության պոստերի անձնական կազմից պատշաճ պատրաստություն ունենալ:

Ռազմական յեվ Ծովային Գործերի Ժողովրդական Կոմիսար յեվ ԽՍՀՄ Հեղափոխական Ռազմական Խորհրդի Նախագահ՝ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ.

Գլավլիտ № 6217 (բ) Պատվեր № 1831 Տիրաժ 1000

Պետհրատի տպարան, Երևան

I. ՓՈՍՏԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄԸ

1 Օդային կապի և դիտողության պոստերը կարգվում են՝

1) Ինքնաթիռների օգնությամբ կապ հաստատելու համար.

ա) հրամանատարության և զորամասերի միջև մարտում.

բ) հրամանատարության և զորասյուների միջև երթում.

գ) ցերկրային զորքերի և ավիացիայի (օդ. օգնության) միջև օդանավարանում.

դ) այն բոլոր դեպքերում, երբ հնարավոր չէ կապի սովորական ցերկրային միջոցները վորևէ պատճառով օգտագործել.

2) Թշնամու ինքնաթիռներ հայտաբերել յեվ նրանց մասին տեղեկացնել իրենց զորքերին յեվ օդա-քիմիական պաշտպանության մարմիններին:

Այս հիմնական պարտականությունները կատարելու հետ զուգընթաց օդային կապի և դիտողության պոստը կարող է կատարել նաև պահպանական ծառայության մեջ լրացուցիչ պարտականություններ՝ ինքնաթիռի համար հրապարակ (հարթակ), ընտրելու և նշանակելու մեջ կամ ինքնաթիռին ձողերի օգնությամբ

գրավոր զեկուցումներ հանձնելու կարգում (տես՝ §§ 72—91)։

2. Օդային կապի և դիտողության պոստը կարող է կապվել օդում գտնվող ցանկացած ինքնաթիռի հետ։ Բացի դրանից, պոստի հետ աշխատելու համար կարող են նշանակվել նույնպես և կապի հատուկ ինքնաթիռներ։

3. Պոստն ինքնաթիռի հետ անմիջական կապի յե հաստատում.

ա) պոստի կողմից ինքնաթիռին ազդանշանի քաթանով ազդանշան տալով.

բ) ինքնաթիռի կողմից պոստի վրա տեղեկագրերով դրոշակներ (վիմպել) գցելով.

գ) ինքնաթիռը պոստից տեղեկագրերով ծրարներ ճանկի (կեռի) օգնությամբ բռնելով.

դ) ինքնաթիռը պոստի տեսողության շրջանում իջնելով։

II. ՊՈՍՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Ա. Ընդհանուր դրույթներ

4. Օդային կապի և դիտողության պոստերը հանդիսանում են կապի կազմակերպության և օդային-քիմիական պաշտպանության նորմալ միջոց, ինչպես յերկրային զորքերի, նույնպես և օդային ուժերի բոլոր մարտական դրությունների դեպքում։

5. Օդային կապի և դիտողության պոստերը պահվում են հաստիքային կարգով նրանց համար առանձնացված ցուցակային գույքով կորպուսների, դիվիզիաների, հրաձգային, հրետանական և հեծելազորական կա-

պի զորամասերի կազմում, օդա-քիմիական պաշտպանության հատուկ զորամասերի կազմում, նույնպես և յուրաքանչյուր օդային ուժերի ավիապարկում (սավառնակի պարկ)։

ԾԱՆՈԹ. Ավիո-(սավառնակային) զորամասերին սպասարկելու համար օդային կապի պոստերը ջոկվում են համապատասխան պարկերից ավագ ավիո-պետի կարգադրությամբ։

6. Օդային կապի և դիտողության պոստերը բոլոր դեպքերում յենթարկվում են կապի պետին, իսկ վորտեղ այդպիսին չկա — սպասարկվող զորամասի հրամանատարին։

7. Ավագ ավիո-պետին, նույնպես և տվյալ ՇԸՐջանում օդա-քիմիական պաշտպանության կազմակերպող պետին, համապատասխան զորական հրամանատարին կամ կապի պետի միջոցով, իրավունք է վերապահվում անձամբ կամ նրանց կողմից նշանակված մասնագետների միջոցով, հրահանգել և տեսչություն անել օդային կապի և դիտողության պոստերի ծառայությանը զորական միավորումներում։

8. Սավառնակային հրամանատարության և օդա-քիմիական պաշտպանության պետերի ամեն տեսակ պահանջները և ցուցումները պոստերի նկատմամբ (օրինակ, նրանց անբավարար տեղավորման, քողարկման, դիտողության և տեղեկացման կարգի նկատմամբ և այլն) հանձնվում է պոստերի պետերին կապի համապատասխան պետի կամ հրամանատարի միջոցով, վորին յենթակա յե պոստը։

Բ. Պոստի կազմը

9. Օդային կապի և դիտողության պոստի հաստիքային կազմն այն զորամասերում, վորոնք հիշատակ-

գրավոր զեկուցումներ հանձնելու գործում (տես՝ §§ 72—91)։

2. Ոդային կապի և դիտողության պոստը կարող է կապվել ոդում գտնված ցանկացած ինքնաթիռի հետ։ Բացի դրանից, պոստի հետ աշխատելու համար կարող են նշանակվել նույնպես և կապի հատուկ ինքնաթիռներ։

3. Պոստն ինքնաթիռի հետ անմիջական կապի յե հասնում.

ա) պոստի կողմից ինքնաթիռին ազդանշանի քաթանով ազդանշան տալով.

բ) ինքնաթիռի կողմից պոստի վրա տեղեկագրերով դրոշակներ (վիմպել) քցելով.

գ) ինքնաթիռը պոստից տեղեկագրերով ծրարներ ճանկի (կեռի) ոգնությամբ բռնելով.

դ) ինքնաթիռը պոստի տեսողության շրջանում իջնելով։

II. ՊՈՍՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Ա. Ընդհանուր դրույթներ

4. Ոդային կապի և դիտողության պոստերը հանդիսանում են կապի կազմակերպության և ոդային-քիմիական պաշտպանության նորմալ միջոց, ինչպես ցամաքային զորքերի, նույնպես և ոդային ուժերի բոլոր մարտական դրությունների դեպքում։

5. Ոդային կապի և դիտողության պոստերը պահվում են հաստիքային կազմով նրանց համար սահմանված ցուցակային զույգով կորպուսների, դիվիզիաների, հրաձգային, հրետանական և հեծելազորական կապի զորամասերի կազմում, ոդա-քիմիական պաշտպանության հատուկ զորամասերի կազմում, նույնպես և յուրաքանչյուր ոդային ուժերի ավիապարկում (սավառնակի պարկ)։

ԾԱՆՈԹ. Ավիո-(սավառնակային) զորամասերին սպասարկելու համար ոդային կապի պոստերը ջոկվում են համապատասխան պարկերից ավիո-պետի կարգադրությամբ։

6. Ոդային կապի և դիտողության պոստերը բոլոր դեպքերում ենթարկվում են կապի պետին, իսկ վորտեղ այդպիսին չկա — սպասարկվող զորամասի հրամանատարին։

7. Ավագ ավիո-պետին, նույնպես և ավիալ շրջանում ոդա-քիմիական պաշտպանության կազմակերպող պետին, համապատասխան զորական հրամանատարին կամ կապի պետի միջոցով, իրավունք է վերապահվում անձամբ կամ նրանց կողմից նշանակված մասնագետների միջոցով, հրահանգել և տեսչություն անել ոդային կապի և դիտողության պոստերի ծառայությանը զորական միավորումներում։

8. Սավառնակային հրամանատարության և ոդա-քիմիական պաշտպանության պետերի ամեն տեսակ պահանջները և ցուցումները պոստերի նկատմամբ (օրինակ, նրանց անբավարար տեղավորման, քողարկման, դիտողության և տեղեկացման կարգի նկատմամբ և այլն) հանձնվում է պոստերի պետերին կապի համապատասխան պետի կամ հրամանատարի միջոցով, վորին ենթակա յե պոստը։

Բ. Պոստի կազմը

9. Ոդային կապի և դիտողության պոստի հաստիքային կազմն այն զորամասերում, վորոնք հիշատակ-

ված են § 5-ում, կազմված է հինգ մարդուց. պոստի պետից (կրտսեր հրամկազմի անձերից) և չորս կարմիր բանակայիններից — նշանարարներից (դիտողներից), վերջինների կազմից մեկը հանդիսանում է պոստի պետի տեղակալ և մեկ—գումակային։

ԾԱՆՈԹ. Պոստի անձնական կազմը համալրվում է միանգամայն գրագետ և ուժեղ տեսողություն և լսողություն ունեցող անձերից։

Գ. Պոստի գույքը

10. Օդային կապի և դիտողության յուրաքանչյուր պոստ, զորամասերում սկսած գնդից և բարձր, ունեն հետևյալ ցուցակային գույքը.

ա) ճանաչելու — ցուցական քաթաններ (տես՝ հավելված 6).

բ) ազդանշանի քաթան (տես՝ հավելված 1),

գ) ժամացույց.

դ) կողմնացույց.

ղ) յերկդիտակ.

ե) պոստի դիտողությունների և աշխատանքի մատյաններ (տես՝ հավելված 10 և 11).

ը) գրելու համար դաշտային յերկու գրքույկներ, մատիտներ.

թ) հրահանգ պոստերին ազդանշանի կրճատագրով.

ժ) մեր և թշնամու ինքնաթիռների ուրվանկարների ալբոմ.

ի) քարտեզ.

լ) թվագիր (շիֆրեր) (տես՝ հավելված 14).

խ) լապտեր, ծխափոշի կամ ծխագլան.

ծ) յերկու բահ (թի), կացին.

կ) յերկու ձող 6 մետր յերկարությամբ և մինչև 100 մետր լարան գետնից ինքնաթիռին գրավոր հաղորդագրություններ հանձնելու համար (ցանկալի յե ունենալ ծալովի ձողեր դաշտային հեռախոսի ձողերի տիպի).

հ) յերկանիվ՝ գույքը տեղափոխելու համար.

ԾԱՆՈԹ. Օդա-քիմիական պաշտպանության մարմինների օդային դիտողության յեվ տեղեկացման հատուկ պոստերի գույքը պահվում է առանձին ցուցակով։

Դ. Պոստի անձնական կազմի պարտականությունները

11. Օդային կապի և դիտողության պոստի գլխին կանգնած է պոստի պետը։ Նա կրում է լրիվ պատասխանատվություն պոստի աշխատանքը անշեղ կատարելու համար և ղեկավարում է իրեն ստորադրյալ մարդկանց իր տեղակալի անմիջական մասնակցությամբ։

Պոստի պետի վրա պարտականություն է ընկնում նույնպես իր մասի կարմիր բանակայիններին ծանոթացնել ինքնաթիռին առաջավոր գծում ազդանշաններ տալու կանոնների հետ (անձնական քաթանների (կտավների), բենգալյան կրակների օգնությամբ և այլն), նույնպես և օդում ինքնաթիռները դիտելու և ճանաչելու կանոնների հետ։

12. Պոստի պետը պետք է հիշե, վոր իր ժամանակին մեր ինքնաթիռների հետ կապն և իր ժամանակին մեր զորքերին թշնամու ինքնաթիռների յերևալու մասին տեղեկացնելն ունի արտակարգ նշանակություն։ Այդ իսկ պատճառով նա պարտավոր է պատ-

բաստ լինել բաց անելու պատը և ուշադիր դիտողություն ունենալ օդում չեղած ինքնաթիռների վրա:

13. Պոստի պետն և նրա տեղակալը պետք է կատարելապես իմանան ինքնաթիռների հետ բանակցելու համար չեղած ազդանշանների բոլոր տեսակները (սխեմաները), նշանաբանները, ինքնաթիռների ուրվանկարները, նրանց ճանաչելու նշանները: Նրանք պետք է կարողանան որոշել քարտեզից, կողմնացույցից և վորոշեն ինքնաթիռների թռիչքի բարձրությունը: Պետք է գիտենան ինքնաթիռներն իջեցնելու կանոններն և այս նպատակի համար ցույց տալ համապատասխան նշաններ—ազդանշաններ, նույնպես և ինքնաթիռին ձողերի օգնությամբ գրավոր զեկուցումներ հանձնելու ձևերը (նմաղները):

ԾԱՆՈԹ. Պոստի պետին պետք է հայտնի լինեն վոչ միայն ինքնաթիռի պոստին կանչելու նշանաբանային ազդանշանները, այլ և ինքնաթիռի հետևակի հետ կապվելու ազդանշանները:

14. Պոստի պետը սկսում կամ վերջացնում է իր պոստի աշխատանքը ինքնաթիռների հետ կապվելու մասին կապի պետի հրամանով, իսկ այնտեղ, վորտեղ վերջինս չկա,—սպասարկվելիք զորամասի հրամատարի հրամանով: Մի քանի դեպքերում, վոր վորոշվում է մարտական պարագայի պայմաններով, նա կարող է հիշյալ գործողությունները կատարել իր նախաձեռնությամբ, իր ժամանակին զեկուցելով հրամատարական կարգով:

Նա կազմակերպում է հակառակորդի ինքնաթիռների անդադրում դիտողություն, չսպասելով այդ առթիվ առանձին ցուցումների:

15. Պոստի պետը, կապի պետից կամ զորամասի հրամատարից ստանալով ցուցում պոստի տեղավորության շրջանի և նրա հետ կապ կազմակերպելու մասին, ընտրում է պոստի տեղավորության կետը (պունկտը), պատրաստում է պատը բաց անելու ճանաչելու և ազդանշանի քաթանն և իր պոստի մարդկանց հետ անընդհատ դիտողություն է կատարում օդում, խիստ պահպանելով անհրաժեշտ քողարկման միջոցները:

16. Պոստի պետը սահմանում է ողը դիտելու կարգ և ինքնաթիռի հետ աշխատելու ժամանակ ղեկավարում է այդ աշխատանքը, ամբողջ ժամանակ գտնվելով պոստում: ինքնաթիռից հանձնված բոլոր զեկուցումներն անմիջապես հաղորդում է շտաբին, օգտագործելով իր մոտ չեղած կապի միջոցները: Նույն ձևով նա անմիջապես տեղեկացնում է (անձամբ կամ իր կողմից նշանակված անձի միջոցով) սպասարկվող զորամասին և բարձր միավորության շտաբին կից պոստին՝ հակառակորդի ինքնաթիռների ամեն անգամ յերևալու մասին:

Նա նույնպես կատարում է պոստի դիտողությունների և աշխատանքի գրանցում առանձին ձևի հատուկ մատյաններում (տես՝ հավելված 10 և 11):

17. Պոստի պետը զեկավարվելու համար ստանում է կապի պետից կամ սպասարկվող զորամասի հրամատարից նշանաբանի ազդանշանները և ազբն ինքնաթիռի հետ աշխատելու համար, նույնպես և այն ազդանշանները, վորոնցով ինքնաթիռը պահանջում է հետևակից նշանակելու իր գծերը:

18. Պոստից բացակայելու դեպքում—իր փոխարեն թողնում է տեղակալին:

19. Պոստի թե հաստիքային և թե ժամանակավոր կազմը լրիվին յենթարկվում է պոստի պետին։

20. Պոստի ամբողջ կազմը խիստ ղեկավարվում է պոստի պետի սահմանած սույն կանոններով և կարգով։

III. ՊՈՍՏԻ ՏԵՂԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Կապի աշխատանքի, ամենամեծ արդյունավետության, հեշտացման և հուսալիության նպատակներով—ոդային կապի և դիտողության պոստն ըստ հնարավորության տեղավորվում է շտաբին կամ հրամանատարական կազմին կից անմիջական մերձակայության վրա։ Յերթում պոստը գնում է զորամասի այն սյունում, վորտեղ գանվում է ավագ պետը, կամ—համաձայն նրա ցուցումի։

Յերթում հակառակորդի ինքնաթիռների յերևալու մասին իր թիկունքին անընդհատ տեղեկացնելու հնարավորությունը պահպանելու նպատակներով, պոստը հատուկ դիտող է նշանակում այն պունկտում, վորտեղ կա լարային կամ ռադիո-կապ բարձր միավորության հետ. պոստի մնացած կազմը ոդի դիտողությունն է կատարում և հակառակորդի ինքնաթիռների մասին տեղեկացնում է զորամասի իր սյունին։

ԾԱՆՈԹ. Զորամասի կիրճերով կամ անտառի կածանով շարժման դեպքում—պոստի պետը կամ նրա տեղակալն առաջ են գնում առաջավոր պահպանող զորամասն իր ժամանակին աշխատանքի հրապարակ հետախուզելու համար կածանից դուրս գալուց հետո։

22 Իր զորամասի դրությունից անկախ, պոստը միշտ պետք է պատրաստ լինի բացվելու և ինքնա-

թիռի հետ աշխատանքի անցնելու։ Այդ նպատակներով յերթում պոստի պետը կամ նրա նշանակած անձը, տեսողության հասողության սահմաններում անդադար հետախուզություն են կատարում պոստի աշխատանքի համար հարմար հրապարակներ գտնելու։

23. Ազդանշանի հրապարակը պետք է բավարարի հետևյալ պայմաններին.

ա) լինել շուտ գտնելի ինքնաթիռի կողմից, վորին հասնում են տեղավորելով հրապարակը ճանապարհների մոտիկ, գյուղերի ծայրերին կամ նրանց հրապարակներում, վորոնք լավ տեսանելի յեն ինքնաթիռից.

բ) հնարավոր դարձնել ոդից ճիշտ տեսնելու հրապարակի վրա փռված ճանաչելու և ազդանշանի քաթանները, վորը կախումն ունի տեղանքի ֆոնից (խուսափել խայտաբղետ մակերևույթներից), լավ լուսավորվածությունից, մոտիկում բարձր շենքերի և ծառերի բացակայությունից և այլն, վորոնք կարող են հրապարակը ծածկել և նրա վրա ստվեր գցել.

գ) ունենալ ոդային տարածության լավ տեսածիր և հարթ մակերևույթ, վորը թույլ չի տալ ազդանշանները նոր գույն ստանալու.

դ) ապահովել հեշտությամբ գտնելու ինքնաթիռներից գցած զեկուցումներով դրոշակները (մոտիկում ճահիճների, լճերի, ջրատար առուների, բարձր խոտի, թփուտների բացակայությունը և այլն)։

ԾԱՆՈԹ. Ցանկալի չե հրապարակը տեղավորել այն տեղանքում, վոր ինքնաթիռի իջեցնելուն (նստելուն) մատչելի չե դրոշակ (վիմպել) նետելու դեպքում, մոտորի (շարժիչի) կանգ առնելու ժամանակ։

24. Պոստի համապատասխան աշխատանքն ապահովելու համար—պոստը պետք է հաստատուն կապված լինի սպասարկվող շտաբի կամ զորամասի հետ: Այդ տեսակ կապ հաստատելն ընկնում է սպասարկվող զորամասի վրա: Դրա հետևանքով, տեղում տեղավորվելու դեպքում, պոստը կապի պետի կարգադրությամբ հեռախոսով կապվում է շտաբի կամ հրամանատարական պունկտի հետ: Այս վերջիններից 1/2 կիլոմետր հեռանալու կամ յերթում աշխատելու դեպքում—պոստին տրամադրում են ձիավոր կամ հեծանվոր լրատար:

Ազդանշանի հրապարակը 200 մետրից ավելի հեռանալու դեպքում կապի կայարանից (հեռախոսի, հեռագրի կամ ռադիո), վորը կապում է պոստի սպասարկվող զորամասը բարձր միավորության կամ թիկունքի հետ, հակառակորդի ինքնաթիռներին հետևող հերթապահ դիտողը տեղավորվում է պոստից առանձին—կայարանի մոտ, վորը ցույց կտա կապի համապատասխան պետը:

25. Պոստի տեղավորման ժամանակ անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել նրա՝ հակառակորդի կողմից կատարած վերերկրյա և ոդային դիտողություններից քողարկվելու վրա (քողարկել յերկանիվը, ձիերը, խարույկի հետքերն և այլն).

IV. ԿԱՊԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա, Պոստի աշխատելու կարգը

26. Կապի ծառայության գործում պոստի պարտականությունների մեջ է մտնում.

ա) բաց անել (փռել) ճանաչելու և ազդանշանի քաթանները ինքնաթիռին կանչելու, նրան պատասխանելու համար և բանակցելու ինքնաթիռի հետ.

բ) ընդունել ինքնաթիռից գցած զեկուցումները, դրոշակները և վերջինները հրամանատարության շտաբը հասցնել.

գ) վառել խարույկներ կամ ծխագլաններ կապի ինքնաթիռներին պոստի տեղերը կամ քամու ուղղությունը ցույց տալու իջնելու համար.

դ) փնտրել և նշել կապի ինքնաթիռների համար իջնելու հրապարակներ.

դ) ընդունել իջնող (նստող) կապի ինքնաթիռներին և նրանց ոգնություն ցույց տալ.

ե) հանձնել գետնից ինքնաթիռին գրավոր հաղորդագրություններ (ինքնաթիռը բռնում է սրանք ճանկի ոգնությամբ):

27. Ինքնաթիռի և կապի միջև կապ է հաստատվում կանչելով՝

ա) ինքնաթիռից:

բ) պոստից:

28. Ինքնաթիռից պոստին կանչելն և նրա հետ ապագա աշխատանքը կատարվում է հետևյալ ձևով. ինքնաթիռը ցանկանալով ոդային կապի պոստի հետ կապվել, թռչում է նրա տեղավորության շրջանն և տալիս է գաղտնի նշանաբանի ազդանշան. «Յես կարմիրների ինքնաթիռն եմ: Վորտեղ է պոստը»: Այս ազդանշանին պոստը պատասխանում է ասքով և բաց է անում իր ճանաչելու նշանը և ազդանշանի քաթանը, բաց անելով «սպասեցեք» ազդանշանը (1368), յեթե այդ րոպեյին ինքնաթիռին հանձնելու ոդագիր (ավիո-

գրամմա) կա (յեթե այդպիսին չկա ազդանշանի քաթանը բաց են անում փակ կափույրներով): Այդ նըշանները նկատելով, ինքնաթիռը պատասխանում է «հասկացա» (1 սպիտակ հրթիռ) և, պահանջված բարձրության իջնելով, գցում է դրոշակը կամ սկսում է պտույտ անել շրջանի գծով ազդանշաններն ընդունելու համար (պոստի կողմից ոպագրի հանձնման կարգը և նրանց ինքնաթիռի կողմից ընդունումը ցույց կտրվի ներքևում): Պոստից դրոշակի ընդունելու մասին ազդանշանները ստանալուց կամ հանձնման վերջի մասից հետո—թռչում-հեռանում է:

Ծանոթություն. *Ինքնաթիռը պոստի հետ աշխատել է սկսում վոչ այլ կերպ. քան համոզվելով վոր պոստը մերն է, վորի համար սպասում է նշանաբանի տալուն կամ պոստը ճանաչելու ազդանշանին:*

29. Յերկրորդ դեպքում պոստը, ցանկանալով կապ հաստատել թռչող ինքնաթիռի հետ, և համոզվելով, վոր ինքնաթիռը մերն է (ճանաչվում է ուրվանկարից, նշաններից), գրավում է նրա ուշադրությունը, խարույկներ կամ ծխադլաններ վառելով (վերջինների քանակը և տեղավորությունը սահմանվում է առանձին ցուցմունքներով համապատասխան հրամաններում կամ հրահանգներում), վորին ինքնաթիռը, յեթե միայն նա այդ առթիվ չի ստացել առանձին ցուցմունքներ, պատասխանում է նշանաբանի տալով: Հետագայում պոստի և ինքնաթիռի աշխատանքն ընթանում է ինչպես ցույց է տրված § 38-ում և ցածում:

30. Պոստը հակառակորդին մոտիկ լինելու և վերջինիս կողմից խարույկի կամ ծխի հոսանքը հայտա-

բերելու վտանգավորության դեպքում—պոստը կանչում է ինքնաթիռին, բաց անելով նշանաբանի ազդանշանն և ազդանշանի քաթանը՝ ընդ վորում լավ տեսնելու և ինքնաթիռից ավելի արագ հայտաբերելու համար անհրաժեշտ է այդ քաթանը ձեռքին քաշել մի քանի անգամ 10—15 քայլ տարածության վրա: Սակայն, ինքնաթիռին այդ յեղանակով կանչելուն պետք է դիմել միայն այն լրիվ հավատով, վոր ինքնաթիռը մերն է:

Ինքնաթիռը նշանաբանի տալով պատասխանելու դեպքում պոստն իր նշանաբանի ազդանշանը փոխարինում է ճանաչման նշանով:

Ծանոթություն. *Ինքնաթիռի ում պատկանելության հատկանիշներ հանդիսանում են. նշանները ֆյուզելյաժի և թևերի վրա (տես՝ հավելված 16), ուրվանկար, նշանաբանի հրթիռ:*

31. Ճանաչելու քաթանները պոստը բաց է անում միայն ինքնաթիռի հետ բանակցելու սկզբին և, վերջինիս «հասկացա» ազդանշանից հետո (1 սպիտակ հրթիռ)—հավաքում է: Ճանաչելու քաթանները թողնել առանց հավաքելու արգելվում է:

Ծանոթություն *Ինքնաթիռի հետևակից առաջավոր գծի, հրամանատարական կետերի և շտաբների տեղերը ցույց տալու հրահանգի դեպքում—պոստը բաց է անում իր ճանաչու նշանն և ազդանշանի քաթանը: Ինքնաթիռից* **«հասկացա»** *ազդանշանից հետո (մեկ սպիտակ հրթիռ) քաթանները հավաքում են:*

32. Ճանաչելու քաթանները բաց են արվում (տես՝ գծանկ. 1).

ա) հետևակում—ձախից (դեմքով դեպի հակառակորդը կանգնելով) ազդանշանի քաթանից 10 քայլի վրա:

բ) հեծելազորում—ազդանշանի քաթանից 10 քայլ առաջ.

գ) հրետանում - ազդանշանի քաթանից 10 քայլ աջ։

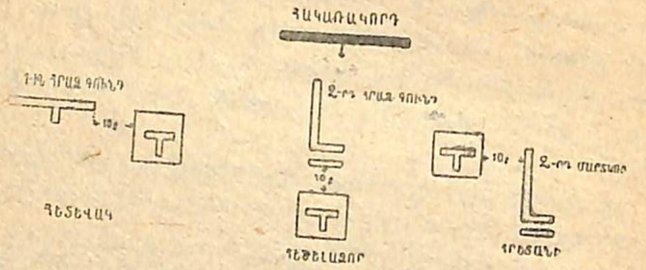

Գծ. 1

33. Պոստը սպասարկվող զորամասի համարը ցույց է տալիս ինքնաթիռի գրավոր պահանջի համաձայն միայն։

34. Ինքնաթիռից ամեն մի ընդունած զեկուցումը (դրոշակը) պոստը նշում է «հասկացա» ազդանշանով, հակառակ դեպքում—«կրկնեցեք» ազդանշանով։ Ինքնաթիռից ընդունած զեկուցումը, անկախ նրա բովանդակությունը հեռախոսով սպասարկվող զորամասի շտաբին անմիջապես հայտնելուց, այնուհետ են ուղարկում հատուկ սուրհանդակի միջոցով նաև բնագիրը։ Ինքնաթիռից զեկուցումն ընդունելու և այն շտաբին ուղարկելու ժամանակը գրի յեն անցնում մատյանում։

35. Ինքնաթիռի օգնությամբ հանձնման համար պոստը մտած բոլոր հրամանները կամ զեկուցումները պետք է մտնեն արդեն հանձնման համար պատրաստի դրությամբ, այսինքն պետք է ծածկագրված լինեն

ըստ զորական կամ դաշտնի կրճատագրի։ Վերջին խնդիրն ամբողջովին մտնում է համապատասխան շտաբի (ուղարկողի) պարտականությունների մեջ։

Հասցեները ծածկագրվում են միայն ըստ զորական կրճատագրի։ Անմիջապես ինքնաթիռի համար նշանակված հաղորդագրությունները հանձնում են մշտական ազդանշաններով (տես՝ հավելված 3)։ Ազդագրերը ստորագրում են կարճ, օրինակ՝ 2 կորպուս, 81 դիվիզիա, 242 գունդ և այլն։

36. Ինքնաթիռին հանձնելու համար պոստը մըտած յուրաքանչյուր ուղագիր պոստի պետը գրի յե առնում հատուկ մատյանում առանձին ազդանշանների ձևով։ Ազդանշանները գրի յեն առնվում հաջորդական կարգով մատյանի բլանկի քառակուսու մեջ—սկզբում վերին, և ապա հետևյալ ցածի տողերի վրա (տես՝ հավելվածներ 4 և 5)։

Հասցեն գրվում է յերկու անգամ, ազդանշանի ձևով բլանկի համապատասխան քառակուսում և ծածկագիրը բացված նախադասության ձևով հատուկ սյունակում։

Հանձնումը կատարվում է նույն հաջորդականությամբ։

Ծանոթություն. Յեթե ուղագիրը պոստ է մտնում առանց կրճատագրի համեմատ ծածկագրելու, այդ դեպքում պոստի պետը սկզբից գրի յե առնում նրա բովանդակությունը սովորական կարգով՝ - ապա ծածկագրում է այն ըստ զորական կրճատագրի թվական ազդանշանների ձևով.

37. Պոստից ինքնաթիռին նշաններ հանձնելու ժամանակ—պոստի պետը դիտում է ինքնաթիռի թըռիչքը և միևնույն ժամանակ հետևում է ազդանշանի քաթանի ճյուղերի ուղիղ և արագ բաց անելուն (ուշք է դարձնում այն բանի վրա, վոր պոստի մարդիկ ազ-

դանշանի քաթանի առաջը չկտրեն կամ իրենց սավիլով չծածկեն նրան և դրանով չխանգարեն դիտողությունն ինքնաթիռից)։ Հրամանները տրվում են կարճ և կտրուկ. «մեկ—յեռեֆ—ուք» (նշանակում է՝ «բաց արա 138»), «փակիր» (փակում են բոլոր ճյուղերը), «բաց արա բոլորը», «հեռացրու ազդանշանը» և այլն։

38. Պոստի բաց արած յուրաքանչյուր ազդանշան չեն հավաքում մինչև 8—10 վայրկյանի ընթացքում։ Դրանից հետո պոստի պետը կարգադրություն է անում փակել ազդանշանի քաթանի ճյուղերը, և ապա 5 վայրկյան անց- հրաման է տալիս բաց անելու հետևյալ ազդանշանը.

39. Ինքնաթիռի կողմից ընդունած ամեն մի ազդանշանի համար հաստատում չի պահանջվում։ Սակայն այն դեպքերում, յերբ ինքնաթիռի դիտողը չի կարողանում վորոշված ժամանակում տարբերել և գրի առնել պոստի ազդանշանները, նա ազդանշանում է վերջինին. «չհասկացա» (ինքնաթիռը շրջանը խիստ սուր կերպով փոխում է հակառակ կողմը), վորից հետո, ինքնաթիռն իր նորմալ շրջանը վերադառնալուց հետո, պոստը կրկնում է վերջին յերկու ազդանշանները և շարունակում է հանձնել մնացած հաղորդագրությունը։

40. Ազդանշանը. սխալ ցույց տալու դեպքում պոստն ազդանշանում է ինքնաթիռին. «սխալվեցի», ապա կրկնում է վերջին ճիշտ հանձնված ազդանշանը և դրանից հետո միայն շարունակում է մնացած հաղորդագրությունը։

41. Հաղորդագրությունը վերջացնելուց հետո պոստի պետը հրամայում է ցույց տալ «վերջ» (12345

6789) ազդանշանը և սպասում է մինչև վոր ինքնաթիռը կգցի ընդունած ռդագրի պատճենի դրոշակը. հավաստիանալով, վոր պոստի մարդիկ ընդունել են դրոշակը, հրամայում է ցույց տալ «սպասեցեք» ազդանշանը, վորպիսին և պահում է բաց մինչև ինքնաթիռի ընդունած ռդագրի պատճենը մատյանում իրեն գրանցածի հետ համեմատելու վերջը։

42. Պոստի պետը ինքնաթիռի նետած պատճենը մատյանում գրանցածի հետ համեմատելով, նայած հետևանքին, հետագայում վարվում է այսպես.

ա) ռդագիրն ուղիղ ընդունած դեպքում—ազդանշում է «այո՛», վորից հետո ինքնաթիռը հեռանում է ըստ նշանակման։

բ) ազդանշանները անճիշտ կամ բաց թողումով ընդունած դեպքում, վորոնք աղճատում են ռդագրի միտքը,—ազդանշում է ինքնաթիռին. «ուղղեցեք ռդագիրը», վորից հետո ցույց է տալիս համապատասխան ուղղումները. յեթե շատ սխալներ կան—ինքնաթիռից պահանջում է յերկրորդ անգամ ընդունել ռդագիրն ամբողջությամբ։

43. Ուղղումներն ազդանշում են ինքնաթիռին հետևյալ կերպով.

ա) Սխալ ընդունած ազդանշանի ուղղում։ Սկզբում ցույց է տրվում քառակուսին, վորում նկատված է սխալը, ապա—ազդանշանը, ըստ վորի պետք է սխալն ուղղել.

բ) Բաց թողած ազդանշանի ցուցում։ Ցույց է տրվում ազդանշանի այն քառակուսին, վորը ձախից կից է բաց թողածին, ապա հանձնում են «0» (26789). վոր նշանակում է—բաց թողած ազդանշանը։

Սխալի քառակուսու (կամ այն քառակուսու, որը կից է բաց թողած ազդանշանին) ցույց տալը կատարվում է ոդագրի ընդհանուր հորիզոնական և ուղղաձիգ առքերը ցույց տալով, վորոնց հատման տեղում այդ քառակուսին գտնվում է։

Հորիզոնական առքի համարն ուղղաձիգ առքից միշտ շուտ է տրվում (տես՝ հավելված 5)։

44. Պոստի պետն ինքնաթիռի կողմից ոդագրի ընդունման մասին անմիջապես զեկուցում է այն պետին, վորից այն ստացվել է։ Անկախ դրանից, ամեն որվա վերջին մատյաններն և որվա ընթացքում ստացված ամբողջ նյութը, պոստի պետը ներկայացնում է ստորադասվող զորամասի կապի պետին։

45. Պոստի հաջող աշխատանքի համար—վերջինս իր ժամանակին պետք է ստանա անհրաժեշտ տեղեկություններ մեր ինքնաթիռների թռիչքի ժամանակի մասին։

46. Մեր ինքնաթիռի հետ բանակցելու ժամանակ ոդային հակառակորդի յերեվալու դեպքում—պոստն ընդհատում է հաղորդագրությունը և հավաքում է ազդանշանի քաթանը, իսկ նրա փոխարեն հակառակորդի ուղղությամբ բաց է անում (մեկնում է) նետը, վորը կազմված է ճանաչելու քաթաններից (տես՝ հավելված 7), և վորն իսկույն (8—10 վայրկյան հետո) նորից ծալում է (հավաքում է)։

Ծանոթություն. Հաղորդագրությունը շարունակելու անհրաժեշտության դեպքում, չնայած հակառակորդի ներկայությանը, ազդանշանի քաթանը չի հավաքվում, այլ միայն լրացվում է սլաքով։

Պոստը պահում է սլաքն ամբողջ ժամանակ մեկ-

նած, քանի դեռ ոդային հակառակորդը յերեվում է անմիջական մոտիկության վրա, նրա համաձայն փոխելով սլաքի ուղղությունը։

Ոդային հակառակորդի ներկայությամբ ոդագրի հաղորդագրությունը կարող է կատարվել միայն այդ բանի ծայրահեղ անհրաժեշտության դեպքում, վորի մասին ոդագրի վրա պետք է արվի ուղարկողի համապատասխան նշանը։

47. Աշխատանքի ժամանակ պոստին նրա կազմից դուրս կողմնակի անձանց չի թույլատրվում մոտենալ (բացառությամբ զորական կամ ոդագնացության զորամասերի համապատասխան պետերից)։ Նույնպես այդ ժամանակ պոստում արգելվում են ամեն տեսակ մասնավոր խոսակցությունները։

48. Ոդային կապի պոստերը ստուգում են զորամասի հրամանատարը, կապի պետը կամ նրանց հանձնարարությամբ այլ անձինք, պետի դիտողությունները գրանցելու համար մատյանում նշանակելով պոստի ստուգման մասին։ Միևնույն ժամանակ ստուգում են և պոստի պետի ժամացույցը։

Բ. Ոդաչուական կազմի պարտականությունները յեվ ինք-նաթիռի աշխատանքը

49. Ամբողջ ոդաչուական կազմը պարտավոր է հաստատուն իմանալ ինքնաթիռի մշտական ազդանշանները, ազդանշան տալու կանոնները գետնից ինքնաթիռին և ինքնաթիռից գետնին և թռիչքում ունենալ գծագրացի տախտակ նրա վրա գրված պայմանական ազդանշանների նշումները կամ թվագրերը (շիֆրեր) (տես՝ հավելված 14)։

Ծանոթություն․ *Յուրաքանչյուր հետախուզող ինքնաթիռի անձնակազմը, որ պատրաստվում է մարտական խնդիր կատարելու, անկախ այդ խնդրի բնույթից, պարտական է հաշվի առնել նաև կապի վերաբերյալ համընթաց աշխատանքի հնարավորությունը։*

50. Դուրս թռչելուց առաջ օդաչու—դիտողը (օդաչուն) պետք է տվյալ ժամանակի համար ստանա պայմանական նշանաբանի ազդանշանը պոստին կանչելու համար. «Ես կարմիրների ինքնաթիռն եմ։ Որտեղ է պոստը» - և զորամասերի կապի պոստերի նշանաբանները։

51. Պոստին ազդանշան տալու դեպքում (հրթիռ, դրոշակ, կերպարան) ինքնաթիռն սպասում է պոստից ստացած ազդանշանի հաստատմանը (պոստից ազդանշան «այո՛»)։

52. Պոստից ազդանշաններ տալու դեպքում օդաչու—դիտողը գրի չի առնում գետնին բաց արած ազդանշաններն օդագրի հատուկ բլանկում § 36-ում ցույց տված կարգով։ Այս դեպքում գրի չի առնում ազդանշանների թվական նշանակությունը, առանց ծածկագիրը բանալու։ Ինքնաթիռի վրա անպայման բաց են անում—օդագրի հասցե ծածկագիրը, նույնպես և այն ազդանշանները, որոնք հասցեագրված են անմիջապես ինքնաթիռին (տես՝ հավելված 3 և 5)։

53. Հաղորդագրությունը վերջացնելուց հետո (ազդանշան՝ «վերջ») օդաչու—դիտողը պոստ է գցում ընդունած օդագրի պատճենն ազդանշանների գրի առած թվական նշանակությամբ, նախապես բանալով հասցե ծածկագիրը։

54. Ընդունած օդագրի պատճենի դրոշակը նետելով, ինքնաթիռը չի հեռանում պոստից այնքան ժամանակ, մինչև պարզ չի տեսնում պոստից հաղորդագրություն, որ գցած դրոշակը գտնված է և որ օդագիրն ընդունված է ճիշտ (ազդանշան պոստից «այո»), հակառակ դեպքում պետք է կրկնել դրոշակը կամ անցնել օդագրի ուղղման, ինչպես ցույց է տրված § 42-ում։

55. Տեսողության նորմալ պայմանների դեպքում թռիչքի ամենալավ բարձրությունն օդագիր ընդունելու համար հանդիսանում է 700-800 մետրը, ամենաշատը—1200 մետր։ Օդաչուն շրջագծով ինքնաթիռը պետք է տանի այն ձևով, որպեսզի գետնին բաց արած ազդանշանները միշտ գտնվեն դիտողի տեսողության դաշտում։

Դ. Նշանաբանի (парольные) ազդանշաններ

56. Նշանաբանի ազդանշանը ծառայում է ինչպես պոստին, նույնպես և ինքնաթիռի համար, որպես միջոց համոզվելու, որ ինքնաթիռը (պոստը) իրենցն է։

57. Նշանաբանի ազդանշանն ինքնաթիռը հանձնում է հրթիռների կամ պիլոտաժային կերպարանների միջոցով։ Պոստի համար նույնանման միջոցներ կլինեն. խարույկների, ծխագլանների, քաթանների համակցությունը։

58. Նշանաբանները նշանակվում են նախապես, գաղտնի կերպով և հաղորդվում են պոստերի պետերին և օդաչուական կազմին։ Նշանաբանները կարող են նշանակվել ամեն օր կամ որոշ ժամանակաշրջանի համար։

59. Ասպատակում հեծելազորի հետ կապվելու համար սահմանվում են առանձին նշանաբանի ազդանշաններ։

Դ. Ճյուղեր (հավելվածներ) ունեցող ազդանշանի քաթանից օգտվելու կանոններ

60. Բացի մշտական սպիտակ „T" տառից, որը կարված է մուգ-կապույտ ֆոնի վրա, ազդանշանի քաթանն ունի 9 սպիտակ բացվող և փակվող ճյուղեր. ճյուղերից յուրաքանչյուրին հատկացված է իրենց թվանշանային նշանակումը — 1-ից մինչև 9 (տես՝ հավելված 1)։

61. Միաժամանակ բաց անելով մեկ-մեկ, յերկ-յերկու, յերեք-յերեք և այլն ճյուղեր, կարելի է հաղորդել 511 տարբեր համակցություններ (комбинации), որոնցից յուրաքանչյուրը կազմված է մի շարք աճող թվանշաններից։ Յուրաքանչյուր համակցությանը հատկացված է պայմանական նշանակություն (ազդանշան)։

62. Այն ազդանշանները, որոնք կազմված են մեկ թվանշանից (բաց է արված 1 ճյուղ), կիրառվում են բացառապես թվանշան (թվեր) հաղորդելու համար և հանդիսանում են մշտական։ Մշտական ազդանշաններ են հանդիսանում նաև բոլոր բազմանիշ (որոնք կազմված են 3 ավելի թվանշանից) ազդանշանները, որոնք յենթակա չեն ծածկագրելու, և որոնք բերված են առանձին աղյուսակով (տես՝ հավելված 3)։

63. Այն ազդանշանները, որոնք կազմված են մի շարք աճող թվանշաններից (օրինակ՝ 123, 13478

և այլն), հաղորդվում են մի նվագ (մեկ ազդանշանով)։ Այն ազդանշանները, որոնք կազմված են մի շարք նվազող թվանշաններից կամ թվանշանների խառը խմբերից (օրինակ՝ 987, 14389 և այլն), հաղորդվում են բաժան-բաժան (տես՝ օրինակը 2-րդ գծանկարում)։

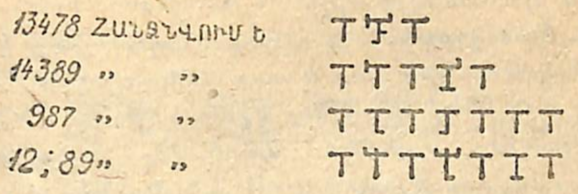

Գծ. 2

64. Զորական կրճատագրի պայմանական նշանակումները, նույնպես և առանձին տառերը հաղորդելու համար, կիրառվում են յերկանիշ կամ յեռանիշ ազդանշաններ (համակցություն յերկու կամ յերեք թվանշանների)։ Մեկի և մյուսների միջև տարբերություն է դրվում նրանով, որ տառերը հաղորդելու սկզբին և վերջին բաց է արվում «89» մշտական պայմանական ազդանշանը, որ նշանակում է «տառերով հաղորդագրություն»։ Այդ ազդանշանի («89») բացակայության դեպքում, բոլոր յերկանիշ և յեռանիշ ազդանշանները (բացի «289»—«ծածկագիր» ազդանշանից) վերաբերում են բացառապես զորական կրճատագրի նշանակումներին (տես՝ հավելված 2)։

65. Հասցեյի (որի ծածկագիրը բաց է արվում միշտ ինքնաթիռի վրա) հաղորդելու սկզբին և վերջին բաց են անում «հասցե» (6789) ազդանշանը։

66. Ծածկագրած ոդագրի հաղորդելու սկզբին և

վերջին, վորպեսին կազմված է մի շարք թվանշաններից բաց են անում «ծածկագիր» (289). յուրաքանչյուր թվախումբ բաժանվում է մյուսից բաժանման նշանով (տես՝ գծանկ. 2)։

67. Բաժանման նշանը բաց են անում նույնպես առանձին հրամանների միջև։

68. Ըստ զորական կրճատագրի ողագիրներ կազմելու դեպքում հարկավոր է առանձին ուշադրություն դարձնել այն բանի վրա, վոր ողագրի միտքը տարբեր մեկնություններ չստանա։ Հարկավոր ազդանշանը գտնելու դժվարությունների դեպքում, անհրաժեշտ է դնել միջանկյալ բառեր, տառ առ տառ հաղորդելով։

V. ԴԻՏՈՂՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿԱՑՄԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

69. Դիտողության և տեղեկացման ծառայության տեսակետից պոստի վրա դրվում է.

ա) վարել անընդհատ դիտողություն հակառակորդի ոդային տորմիղի նավերը հայտաբերելու և ճանաչելու համար (տես՝ հավելված 15 և 16).

բ) կազմել և հաղորդել՝

1. կարճ պայմանական զեկուցումներ դեպի մեր թիկունքն ուղղված (մեկնած) հակառակորդի ինքնաթիռների մասին (տես՝ հավելված 8).

2. պարբերական զեկուցումներ—որ ու գիշերվա ընթացքում կատարված դիտողության ամփոփումներ, ինչպես ցույց է տրված հավելված 9-ում։ (Պարբերական ամփոփումների հաղորդումը սահմանվում է հրամանատարության հատուկ կարգադրությամբ).

գ) ազդանշան տալ մեր ինքնաթիռներին հակառակորդի ինքնաթիռի բարձրության, թռիչքի ուղղության և տեսակի (տիպի) մասին, համաձայն հավելված 7-ի ցուցմունքների։

դ) վարել պոստի դիտողությունների գրանցման մատյանը (տես՝ հավելված 10)

ԾԱՆՈԹ. —Կարճ պայմանական զեկուցումներում ցույց է տրվում.

ա) ինքնաթիռի թռչելու ճիշտ ժամանակը.

բ) այն կետը (պունկտ), վորի վերևում նկատվել է ինքնաթիռը.

գ) վորտեղից և ուր թռավ ինքնաթիռը (ուղղությունը ցույց է տրվում աշխարհի կողմերով).

դ) ինքնաթիռների քանակը.

ե) ինքնաթիռների տեսակը (հետախույզ, կործանիչ, ռմբակոծող), նրա արտաքին տեսքը կամ սխեմը (մոնոպլան, բիպլան՝ յերկմատորանի, Բրեգե 19Ա. Ֆոկկեր CIV և այլն).

զ) թռիչքի բարձրությունը (1000 մետրով).

է) ում պատկանելը (թշնամուն, անհայտ)։

70. Կարճ պայմանական զեկուցումները պետք է կազմվեն և հանձնվեն իր զորամասի շտաբին և բարձր միավորության շտաբին կից պոստին հակառակորդի ինքնաթիռներ հայտաբերելուց անմիջապես հետո։ Պարբերական զեկուցումները (ամփոփումները) տրվում են բարձր միավորության շտաբին կից պոստին միայն նախապես սահմանված ժամկետներին։

71. Դիվիզիաների և կորպուսների շտաբներին կից պոստերի վրա, բացի § 69-ում ցույց տվածից, նույնպես դրվում է.

ա) ցածր միավորությունների պոստերից ոդային հակառակորդի մասին զեկուցումներն ընդունելը և տե-

ղեկավարելն այն զորամասերին, շտաբներին, ավիամասերին, նույնպես և այն հիմնարկություններին և անձանց, որոնց անհրաժեշտ են հրամատարության հատուկ ցուցումներ.

բ) վարել արտաժամկետային ղեկուցումների գրանցման մատյանն և ոդային հակառակորդի մասին կատարած ծանուցումները (տես՝ հավելված 11)։

VI. ՊՈՍՏԻ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

72. Ի զարգացումն սույն հրահանգի § 1-ի, ոդային կապի պոստի վրա կարող են դրվել հետևյալ խնդիրները.

ա) պահպանության ծառայությունը.

բ) ինքնաթիռների համար իջնելու հրապարակի ընտրությունն ու նշումը.

գ) ինքնաթիռին գրավոր կերպով հաղորդագրություններ հանձնելը (ձողերով)։

Ա. Պահպանության ծառայությունը

73. Պոստի պետն անմիջապես զեկուցում է շտաբին կամ մոտիկ գտնված զորամասին (ավիամասին).

ա) բոլոր ցածրացող, նույնպես և պոստի շրջանում իջնող ինքնաթիռների մասին—մեր և հակառակորդի (բացառյալ մեր այն ինքնաթիռներից, որոնք իջնում են այրոդրոմում).

բ) հակառակորդի ինքնաթիռներից նետած դրոշակների և բեռների մասին.

գ) հակառակորդի ինքնաթիռներից իջած ճանապարհորդների մասին.

դ) գետնից հակառակորդի ինքնաթիռին կամ

ինքնաթիռից գետնին տված հայտաբերած կամ չենթադրելիք ազդանշանի մասին։

74. Մեր ինքնաթիռի պոստին անմիջական մոտիկության վրա իջնելու դեպքում—պոստի պետը, այդ մասին անմիջապես շտաբին կամ մերձակա զորամասին տեղեկացնելուց հետո, իրենց ուժի համեմատ միջոցներ է ձեռք առնում իջած ինքնաթիռին օգնություն հասցնելու։

75. Հակառակորդի ինքնաթիռը պոստին անմիջական մոտիկության վրա իջնելու դեպքում—պոստի պետը, կատարելով § 73-ի կ. «ա»-ի պահանջքի իրեն համար բոլոր հնարավոր միջոցները ձեռք է առնում ինքնաթիռը գրավելու և օդաչուներին գերելու։

76. Հակառակորդի ինքնաթիռից նետած դրոշակի կամ բեռի վրա պոստի պետը գաղտնի հսկողություն է նշանակում, միջոցներ ձեռք առնելով բռնատրելու այն անձին, որը վերցրել է այդ դրոշակը (բեռը)։

Բ. Ինքնաթիռի համար իջնելու հրապարակի ընտրությունն ու նշումը

77. Ինքնաթիռների իջնելու համար պետքական բոլոր հայտաբերված հրապարակների մասին, պոստի պետը զեկուցում է վերադասության կարգով։

Իջման հրապարակը պետք է երկարությամբ և լայնությամբ 400 մետրից պակաս չլինի. նրա մակերևույթը պետք է լինի հարթ՝ գետինը (հողը) պինդ. Հրապարակը պետք է ունենա ազատ մուտքեր (հրապարակը շրջապատող շերտում մինչև 300 քայլ լայնությամբ չպետք է լինեն բարձր ծառեր, հեռագրա-

կան սյուներ, բարձր շենքեր, խողովակներ և այլն). Հրապարակում բարձր թանձր խոտի, ցանքերի թփերի, առուների, մեծ քարերի, հողակույտերի, խոնավ գետնի, փխրուն ավազի, առանձին ծառերի, կոճղերի և այլոց առկայությունը—վերջինիս դարձնում է ինքնաթիռների իջնելու համար անպետք: Ցանկալի պայման է հանդիսանում իջման հրապարակի մոտիկում քողարկող պատսպարանների և թաքստոցների (շենքերի, թանձր ճյուղավոր ծառերի և այլոց)առկայությունն իջնող ինքնաթիռները քողարկելու համար:

78. Իջման հրապարակների մասին տեղեկությունները, որոնք պոստերի պետերը հաղորդում են ստացվող գործամասի կապի պետին, վերջինս հաղորդում է օդագնացության հրամանատարությանը, որը միջոցներ է ձեռք առնում նրանք ստուգելու:

79. Ըստ զորամասի հրամանատարի հրամանի, որը պահանջում է ինքնաթիռին իջնելու, և իջման հրապարակի առկայության դեպքում—պոստի պետը բաց է անում (փռում է) նշանաբանի ազդանշանն և «իջեք» ազդանշանը, որին ինքնաթիռը պետք է պատասխանի «հասկացա» (մեկ սպիտակ հրթիռ): Դրանից հետո պոստի պետը բաց է անում «սպասեցեք» ազդանշանը և անմիջապես պատրաստում է իջման հրապարակն ինքնաթիռն ընդունելու համար (տես՝ § 82): Բոլոր նշանները բաց անելուց հետո, նա վառում է խարույկներն և «սպասեցեք» ազդանշանը փոխում է նորից «իջեք» ազդանշանով, որը նշանակում է թե ինքնաթիռը կարող է իջնել (տես՝ հավելված 12):

ԾԱՆՈԹ.—Հաշվի առնելով ինքնաթիռի իջնելու դժվարությունները և ռիսկը քիչ սարքավորված դաշտային հրապարակներում, զորական հրամանատարությունը պետք է կալի այս միջոցին դիմել օպերատիվ անհրաժեշտության ծայրահեղ դեպքերում միայն:

80. Օդագնացքին անհայտ հրապարակում ինքնաթիռն իջեցնելու հետ կապված դժվարության և վըտանգների հետևանքով, պոստի պետի վրա պատասխանատվություն է ընկնում ընդունելու իրենից կախված բոլոր միջոցները վորպեսզի իջման հրապարակը.

1. բավարարի իր բնական հատկությունների կողմից սույն հրահանգի § 77-ի պահանջները:

2. պատշաճ ձևով պատրաստված և սարքավորված լինի իջման նշաններով և ազդանշաններով:

81. Իջման հրապարակի ընտրության դեպքում պոստի պետը պետք է՝

ա) անձամբ չափի նրա մեծությունը և գնահատի ինքնաթիռի նրան մոտենալու հարմարությունները.

բ) իր ստորադրյալների հետ միասին մանրակրկիտ ուսումնասիրել նրա մակերևույթն և գետինը (չկան արդյոք առուներ, փոսեր, ճահճացած տեղեր, քարեր, հողակույտեր, կոճղեր և այլ խոչընդոտներ, որոնք կարող են ինքնաթիռը խորտակման (կործանման) ենթարկել, և եթե կան, հնարավոր է արդյոք նրանց հեռացնել (չեզոքացնել) պոստի միջոցներով):

82. Ինքնաթիռի իջման հրապարակը նշանակելու համար պոստի պետը սարքավորում է այն հետևյալ ձևով (տես՝ հավելված 12).

ա) հրապարակի սահմանները նշանակում է սպիտակ անկյուններով (ճանաչելու քաթաններից):

բ) այն խոչընդոտները, որոնք կարող է չեն հեռացվել, և միևնույն ժամանակ չեն խանգարում իջնե-

լուն (փոս, բլրակ) նշանակում են յերկու կողմից սպիտակ անկյուններով, վորոնք օդագնացի համար ծառայում են վորպես նախազգուշացում վտանգավոր տեղի առկայության մասին։

գ) իջման հրապարակի կենտրոնում բաց է արվում իջնելու «T»-ն խոտորնակի կողմով քամու դեմ. այդ ազդանշանն ինքնաթիռին ցույց է տալիս իջման ուղղությունը,

դ) ինքնաթիռին քամու ուղղությունն և իջման հրապարակի սահմաններն ավելի ճիշտ ցույց տալու համար, անհրաժեշտ է ելի 3 խարույկներ վառել (ծխագլաններ). յերկու խարույկ հրապարակի առաջին կողմում (քամու ուղղության հակադիր)—վորոնք ծառայում են վորպես դռներ և ցույց են տալիս, թե վորտեղ ինքնաթիռը պետք է իջնելիս անիվները կպցնի գետնին, և յերրորդ խարույկը հակադիր կողմում—վորը ցույց է տալիս հրապարակի վերջը։

ԾԱՆՈԹ.—1. Ինքնաթիռների իջնելն և վեր թռչելը կատարվում է խիստ կերպով քամուն ընդդեմ, ուստի և վերջինիս ուղղությունն անհրաժեշտ է հաճախ ստուգել. քամու ուղղության փոփոխության դեպքում—համապատասխան կերպով բաց են արվում նորից իջման «T»-ն և խարույկները։

2. Խարույկների ծուխն օդից լավ տեսնվում է այն ժամանակ, յերբ ինքնաթիռն իջնելու համար ուղիղ գիծ է ընդունում, րոպեներ են լինում, յերբ իջման «T»-ն չի յերևում։

83. Ինքնաթիռն իջնելու դիտավորություն ունենալու պոստի կողմից նրա դեպքում տրվող ազդանշանի, նույնպես և իջման հրապարակում խարույկների վառելու բոլոր կանոնները—ցույց են տրված § 79-ում։

84. Ինքնաթիռն իջնելուց հետո պոստի պետն և 1—2 նշանարարները մոտ են վազում ինքնաթիռին և, օդաչուի ցուցումով, ցույց են տալիս նրան անհրաժեշտ օգնություն ինչպես ինքնաթիռը դուրս հանելու, նույնպես և քարշակման դեպքում։

ԾԱՆՈԹ.—Ղեկավարման (руление) դեպքում պետք է ինքնաթիռը բռնել ցածի թևերի տակի աղեղնակից (կամ ցածի թևերի նեցուկից և առաջին կողմից (յեզրերից) յեթե աղեղնակ չկա) և պոչի առաջին կողմից (յեզրից)։

85. Ինքնաթիռի վեր թռչելու դեպքում պոստի պետը ղեկավարվում է հրապարակ նշանակելու նկատամամբ և այլ միջոցներ ձեռք առնելու օգնելու ինքնաթիռին օդագնացի ցուցումներով։

86. Ինքնաթիռի թռչելու դեպքում պոստի պետը հրամայում է հավաքել հրապարակում դրված բոլոր նշանները, միայն այն բանից հետո, յերբ համոզվում է թե ինքնաթիռն ընդունել է ընթացք և թռչում է իր ցանկացած ուղղությամբ։

Գ. Պոստից ինքնաթիռին գրավոր հաղորդագրություններ հանձնելը

(ձողերով)

87. Ինքնաթիռը համապատասխան կերպով սարքավորելու պայմանով, առանձին դեպքերում, ինքնաթիռը կարող է գետնից ընդունել գրավոր հաղորդագրություններ, առանց վայր իջնելու։ Դրա համար գրավոր հաղորդագրությունը կախում են ձողի վրա ամրացրած թոկից, և ինքնաթիռը թռչելով ձողերի վրայով ցածից (15—20 մետր), վերցնում է այն առանձին ճանկով (կատվիկով) վորը կախ է գցած պարանով դի-

տողի (օգնականի) կարինից (առանձնասենյակից)։

Այդ ճանապարհով ինքնաթիռին հաղորդագրություններ հանձնելու խնդիրն ընկնում է օդային կապի և դիտողության պոստի վրա։

88. Ինքնաթիռների ճանկի միջոցով հաղորդագրություններ պոստերից ընդունելը կատարվում է միայն ոպերատիվ անհրաժեշտության հատուկ դեպքերում և այդ հարցը զորամասերը պետք է օդագնացության հրամանատարության հետ համաձայնեցնեն, որտեղ այդ նպատակով կան հատուկ սարքավորված ինքնաթիռներ։

89. Ձողերով ինքնաթիռին հաղորդագրություններ հանձնելու համար պոստի պետը բոլորովին բաց տեղում ընտրում է հրապարակ, որի վրա անկում է միկը մյուսից 20 մետր հեռավորության վրա յերկու թեթև ձող (6 մետր բարձրությամբ) այն հաշվով, որ նրանց հիմքերը միացնող ուղիղ գիծն ընկնի քամու ուղղության խաչաձև (ուղղահայաց)։ Ձողերի վրա կապում են թոկ, որից կախում են շորի կտորից ծրար զեկուցումով։ Ձողերի առջևում 30 մետրի վրա, քամու ուղղությանը հակառակ կողմից, բաց են անում իջման «T» ազդանշանը, իսկ ձողերի հիմքերը փաթաթում են ճանաչելու քաթաններով յեռանկյունաձև։ Այդ ազդանշանները ծառայում են օդագնացի համար քամու ուղղությունն և տեղը ցույց տալու միջոց, որոնց վրայով նա պետք է թռցնի ինքնաթիռը (տես՝ հավելված 13)։

ԾԱՆՈԹ.—1. Ամեն տեսակ խոչընդոտներից ազատ հրապարակը, որի վրա յեղած արգելքները կարող էին խանգարել ինքնաթիռին ցածր բարձրությամբ թռչել կամ

վտանգավոր. դարձնել այն, և որ նրանցից կարող է կառչել (կպչել) ճանկը պետք է սակայն ընտրել այն հաշվով, որ հակառակորդը գետնից չկարողանա դիտել այն։

2. Ձողերը չպետք է խոր ցցել գետնի մեջ, այլ պետք է ճկուն լինեն և հեշտ յենթարկվեն թեթև հարվածին. թոկը (անպայման կոճղի) ծայրերը կապում են և գցում ձողերի վրա բոլորովին ազատ (վոչ մի դեպքում չամրացնել)։ Ծրարի մեջ վոչ մի ծանրություն տեղավորել չի կարելի։

90. Ինքնաթիռին ճանկի օգնությամբ (ուշադրության գրավում, կապի հաստատում) հաղորդագրություններ ընդունելու համար կանչելը կատարվում է պոստի պետի կողմից սույն հրահանգի §§ 29—30-ի ցուցումների օրինակով։

Ինքնաթիռի հետ կապ հաստատելուց հետո, պոստը բաց է անում «ընդունեցեք հաղորդագրությունը ճանկով» (4567) ազդանշանը։

Յեթե ինքնաթիռը կարող է հաղորդագրություն ընդունել, պատասխանում է «այո» («հասկացա» — 1 սպիտակ հրթիռ) ազդանշանով, որից հետո մոտենում է ծրարը վերցնելու, ցածանալով 15-20 մետր (քամու հակառակ)։

Յեթե ծրարն ընդունված է, պոստը բաց է անում «այո» (1345) ազդանշանը հակառակ դեպքում «կրկնեցեք» (12345)։

Յեթե ինքնաթիռին չի հաջողվի հաղորդագրությունն ընդունելու, այդ դեպքում պոստի գլխի վերևում մի շրջան անելով, բաց է թողնում յերկրորդ անգամ նշանաբանի հրթիռը, որը նշանակում է. «չեմ կարող հաղորդագրությունը ճանկով ընդունել»։

Յեթե այդ դեպքում պոստի պետը հանձնելու

ուրիշ միջոց չունի ինքնաթիռին հաղորդելու գրու-թյունը, այդ դեպքում նա բաց է անում «վերջ» (123 456789) ազդանշանը, որից հետո ինքնաթիռը թըռ-չում, հեռանում է։

ԾԱՆՈԹ.—Ինքնաթիռը ծրարը հաղորդագրությամբ վերցնելու ժամանակ պոստի անձնական կազմը ճանկով վիրավորվելուց խուսափելու համար, պետք է ձողերից մի կողմի վրա կանգնի։

91. Վորպեսզի ինքնաթիռը ճանկի օգնությամբ հաղորդագրությունները ընդունել կարողանա պահան-ջվում է օդաչուական կազմի հատուկ մարզանք. կապի այդ միջոցին պետք է դիմել միայն այդ նպատակի համար լավին պատրաստված անձնական կազմի առկայու-թյան դեպքում (օդագնացներ և օդագնաց-դիտողներ)։

Ճյուղեր ունեցող ազդանշանի քաթանի նկարագրությունը յեվ գծանկարը

Գծանկարում ցույց տված չափերով ազդանշանի քաթանը—մուգ կապույտ գույնի*) յե նրա վրա սպիտակ գույնի կտորով կարված են T տառը և 9 ճյու-ղեր (հավելվածներ)։

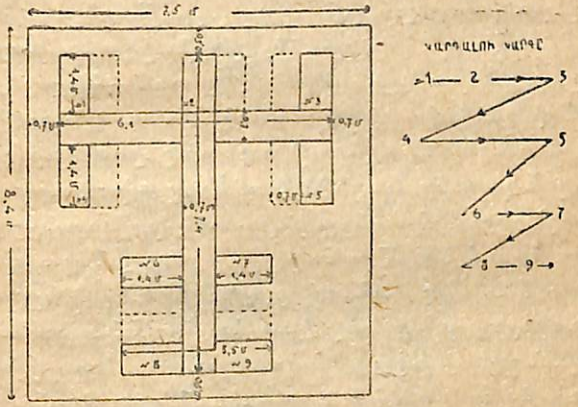

Գծ. 3

Ճյուղերը բացվում և փակվում են ինը մուգ-կապույտ գույնի չեռ ծալովի կափույրների օգնությամբ և քիչ

*) Քաթանը պետք է լինի—նվազ խունացած և դուն-թափված։

ճյուղերի չափերից լայն են: Ազդանշանի քաթանն արագ բաց անելու համար նրա յեզրերով անց են կացնում ամուր թոկ, վորը մերքեր ունի, վորոնցով ազդանշանի քաթանը բացվում է, յեթե պետք է ամրացվում է:

Նույն նպատակով ճյուղերի յերկայնակի կողմերը №№ 1, 2, 3, 4 և 5-ը և խոտորնակի 6, 7, 8 և 9-ը ավելի մնացած մասով ընկնում են ցույց տված չափերից դուրս և վրայից կարվում են այնպես, վոր այդ կողմերով կարելի լինի անցկացնել մետաղե ձիպոտներ կամ փայտե ձողիկներ, ձեռնափայտեր: Դա հեշտացնում է ճյուղերի աշխատանքը (արագ բաց անել և փակել) և խիստ քամու դեպքում չեզոքացնում է փքվելու (ուռչելու) վտանգավորությունը:

Քաթանի կարճելու և ինքնաթիռին ազդանշան տալու անհրաժեշտության դեպքում — հիշյալ քաթանը կարելի յե փոխարինել մենակ T տառով նրա վրա կարած 9 գույնի ճյուղերով՝ սպիտակ կամ կարմիր — ամառը և կարմիր, նարնջի կամ մուգ — կապույտ — ձմեռը: Այդ դեպքում ճյուղերը փոխանակ կափույրներով ծածկելու ծառայում են T տառը, իսկ բաց անելու փոխարեն փակում են: Այդ տեսակ քաթանի տեսանելիությունը ձև ունեցողից մի քիչ վատ է: Քաթանը խոնավանալուց և գունաթափվելուց պաշտպանելու համար (վորպեսզի խիստ նվազեցնում է նրա տեսանելիությունն ինքնաթիռից) քաթանը աշխատանքի ժամերից դուրս փաթաթվում է թեթև ռեզինապատ շապկի մեջ:

Հավելված 1-ին ՁԿ. կցորդ.

Աշխատանք ազդանշանի քաթանով:

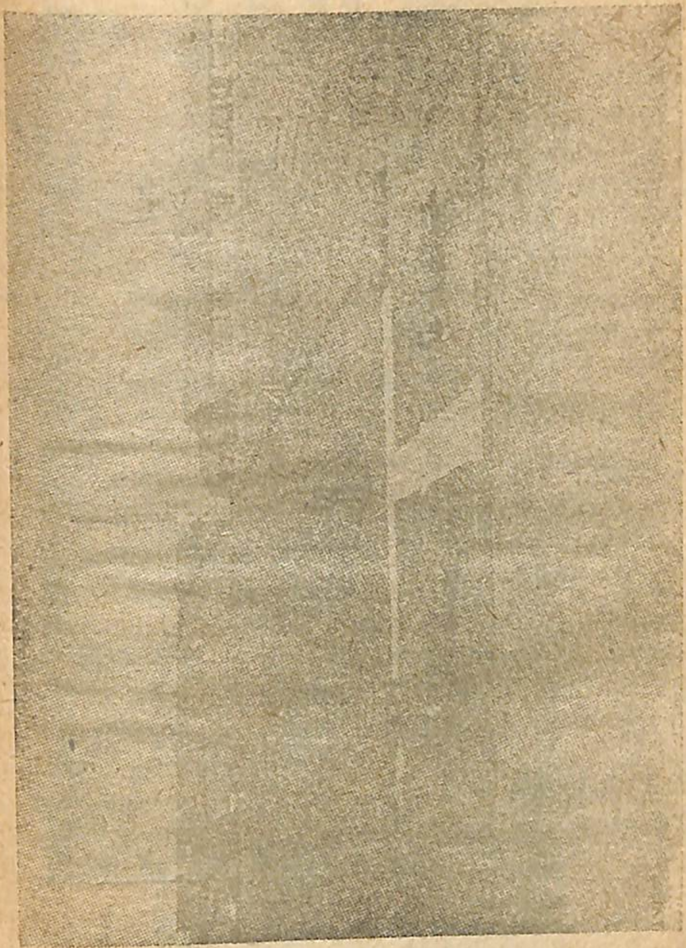

1. Ճյուղերը փակ են:

Հավելված 1-ինին կցորդ:

Ճյուղերով ազդանշանի թարանի արտաքին տեսքը:

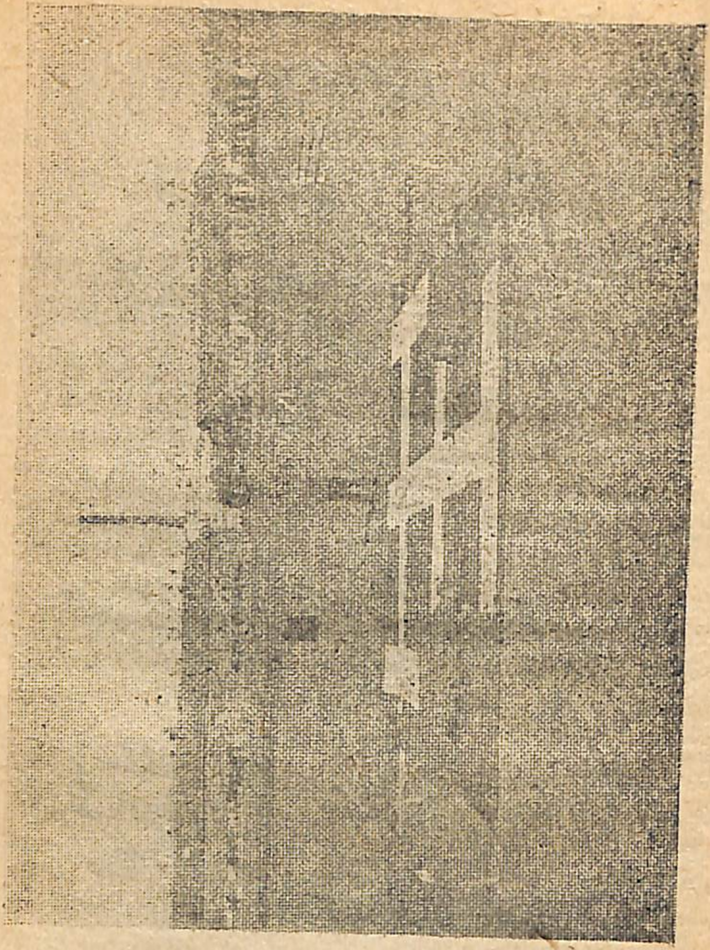

2. Ճյուղերը բաց են (ազդանշան «վերջ»).

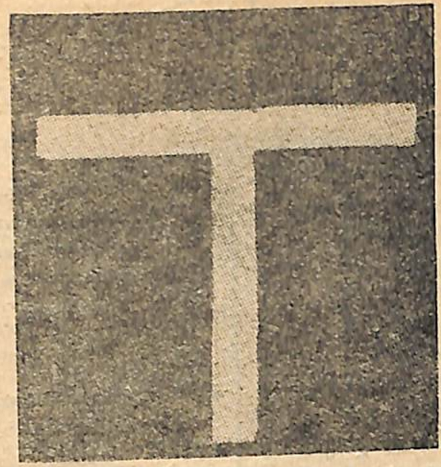

Ճյուղերը փակ են.

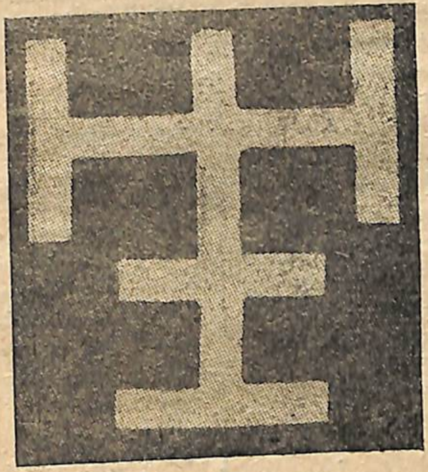

Ճյուղերը բաց են.

Հավելված 2

ՀԱՄԱԶՈՐԱԿԱՆ ԿՐՃԱՏԱԳԻՐ

(Օրինակի համար)

Ազդանշանի (համակարգային թիվը)	Ազդանշանի նշանակությունը	Ազդանշանի (համակարգային թիվը)	Ազդանշանի նշանակությունը
12	Ա մենք մեր զորքեր	58	Տ տանկ
13	Բ հակատանկորդ	59	զրահապատ գնացք
14	Գ հարևան	67	յերկաթուղ. գնացք
15	Դ հետևակ	68	ռումբ, արկ
16	Զ հեծելազոր	69	գումակ
17	Ե հրետանի	78	ժամ
18	Ը վաշտ	79	րոպե
19	Թ գումարտակ	123	հրամանատար, պետ
23	Ժ մարտկոց	124	հյուսիս
24	Ի հեծելավաշտ	125	հարավ
25	Լ գունդ	126	արևելք
26	Խ բրիգադա	127	արևմուտք
27	Ծ դիվիզիա	128	կենտրոն
28	Կ կորպուս	129	աջ
29	Հ բանակ	134	ձախ
34	Ձ խումբ	135	ճակատ
35	Ղ շտաբ	136	թև
36	Ճ ինքնաթիռ	137	զորասյուն (սյուն)
37	Մ ջոկատ	138	պահպանություն
38	Յ նավախմբակ	139	գլխավոր ուժեր
39	Ն ռազմանավակայան	145	օժանդակ
45	Շ հետախույզ	146	ճանապարհ
46	Ո ամրակոծող	147	կամուրջ, գետակ
47	Պ կործանիչ	148	յերկաթուղու գիծ
48	Ջ ճշտող (եղ)	149	յերկաթուղ. կայ.
49	Ռ գնդացիր	156	գիծ
56	Ս հրանոթ	157	պունկտ
57	Վ գրահապատ	158	շրջան

Ազդանշանի (համակարգային թիվը)	Ազդանշանի նշանակությունը	Ազդանշանի (համակարգային թիվը)	Ազդանշանի նշանակությունը
159	ռայոն	349	փոխում եմ, փոխել
167	սահման (բնագիծ)	356	տեղավորված են (վել)
168	գետ	357	բռնել ենք (եղ)
169	ճահիճ	358	կորցրել ենք (եղ)
178	անտառ	359	կրակ
179	բարձունք (լեռ)	367	անմիջապես
189	գիշերով	368	գնդակոծել (եցեք)
234	մեծ դադարք	369	ավելք խափանիչ կրակ
235	խրամատներ	378	մեզ խփում է մեր հրետանին
236	լարափակոց	379	կարիք ենք զգում (ալ)
237	կապ, կապվեցեք	389	մարտամթերք
238	կարել (ած ե)	456	պարեն
239	սառուցկլ	457	պահանջվում է օգնություն
245	զեկուցում	458	ուղարկվում է օգնություն
246	թռչել (եք)	459	կիլոմետր
247	առաջավոր	467	ուղղություն
248	թիկունքը	468	կատարեցեք հետախուզություն
249	իջման հրապարակ	469	դիտեցեք, դիտադիտման
256	հակոդային	478	, (ստորակետ)
257	խորտակում, աղետ	479	. (կետ)
258	մարտ (կռիվ).	489	((փակագիծ)
259	հրամայված է (ում եմ)	567	առաջապահ
267	գրոհում եմ, հարձակվում եմ (եղ)	568	վերջապահ
268	պատրաստվում եմ պատրաստվել	569	պահեստի ազդանշաններ
269	պաշտպանվում ենք (եղ)	578	
278	պահում եմ (եղ)	579	
279	ճնշված ենք (եղ)	589	
345	շրջապատված ենք (եղ)	678	
346	շրջանված ենք (եղ)	679	
347	յետ եմ քաշվում	689	
348	ուղևորվում է (եղ)	789	

Հավելված 3

Մշտական ազդանշաններ յեվ ազդանշաններ ինքնաթիռի համար:

(Չեն ծածկագրվում)

1.......
2.......
3.......
4.......
5.......
6.......
7.......
8.......
9.......
0.......26789
89 ՏԱՌԵՐՈՎ ՀԱՆՁՆՈՒՄ
289 ԾԱԾԿԱԳԻՐ
1239 ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՆՇԱՆ
1234 ՍԽԱԼՎԵՑԻ
1345 ԱՑՈ, ՀԱՍԿԱՑԱ
1389 ՎՈՉ, ՉՀԱՍԿԱՑԱ
1368 ՍՊԱՍԵՑԵՔ
6789 ՀԱՍԾԵ
12345 ԿՐԿՆԵՑԵՔ
12389 ՈՒՂՂԵՑԵՔ ՈՂԱԳԻՐԸ
1236789 ԲԱՑ ԱՐԵՔ (ՎԵՐԾԱՆԵՑԵՔ) ԾԱԾԿԱԳԻՐԸ
4567 ԸՆԴՈՒՆԵՑԵՔ ՁԵԿՈՒՅՑՈՒՄ „ԿԱՏԱՐԿՈՎ"
456789 ԻՋԵՔ
123456789 ՎԵՐՋ

[illegible]-ԴԻՏՈՂՆԵՐԸ ՊԵՏՔ Է ՑՈՒՅԱՑՆԵՆ ԱՆՁԻՆ

Մշտական ազդանշաններ ինքնաթիռից:

1. Այս հասկացա . . . . . 1 ալիքավոր հրթիռ
2. Չհասկացա հանձնեցեք դանդաղ (Վերաբերում է ողագրերի ընդունմանը) . . ինքնաթիռի շրջանից կորուկ դուրս գալը (շրջանի փոխելը):

3. Յես եմ, մեր-ինքնաթիռը . . . . . Հրթիռ նշանաբան (սահմանվում է վորոշ ժամանակի համար):

ՈՂԱԳՐԻ ԲԼԱՆԿՆԵՐ

ՈՂԱԳԻՐ №.....

Պոստ ....
Տեղավորված է ....
Ուղարկող .... 193 թ.
Ստանալու ժամանակը՝ ...ժ. «...» ր. «...» ....
Ում է հանձնված (ինքնաթիռը) ....
Հանձնման ժամանակը. սկիզբը «.....» ժ. .....ր.
վերջը «.....» ժ. «.....» ր.
Հասցե ....

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

Ուղղումներ

Ողագրի բովանդակությունը (չծածկագրած)

Առանձին դեպքեր.

Գրառի պետ (ստորագրություն)

Ցեղրեր գծագրային տախտակի մեջ դնելու

ՈԴԱԳԻՐ

Ընդունող ինքնաթիռը ....

Գոտը (տեղավորված է) ....

Ընդունելու ժամին. «...» ժ. «...» ր. «...» 193 թ.

Հասցեատեր. (ծածկագիրը բաց թողած հասցե) ....

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

Առանձին նշատողություններ

Ոդագիրը հասցված է.

Ոդաչու դիտող (ստորագրություն)

ՊՈՍՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Պոստը հավաքված է և ոդի դիտողություն է կատարում

Պոստը բաց է անում իր նշանաբանի սպիտակ քաթան և 1 խաչույկ (գլան) *):
Նշանաբանի քաթանը փոխում է ճանաչելու քաթանով և կողքին բաց է անում ազդանշանի քաթանը «սպասեցեք» (138) բաց ազդանշանով:

Պոստը հավաքում է ճանաչելու քաթանը.

Պոստն սկսում է ոդագրի հանձնումը.

ՈԴԱԳԻՐ № 17

Պոստ. 92 հրաձիգ դիվիզիայի շտաբի
Տեղավորված է. Նովլինի գյուղի հյուսիս. ծայրում:
Ուղարկող. 92 դիվ. հրամանատարը:
Ստացման ժամանակը. 13 ժամ 10 ր. 8/VIII
Ո՞ւմ է հանձնված. **)
Հանձնելու ժամանակը. Սկսված է ժ. 16-20 ր. վերջացրած ժ. 16-40 ր.
Հասցե. 15 հրձ. կորպուսի հրամանատարին:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	6789	1	5	28	6789	13	267	134	136
2	1	4	2	25	347	167	168	89	47
3	12	34	13	89	237	7	28	238	457
4	267	467	89	35	25	28	27	23	26
5	89	9	2	27	վե	րջ			

Ուղղումներ

3	4	89	5	1	26789	9	

Ոդագրի բովանդ. Հակառակորդը հարձակվում է ձախ թևի (վրա): 142 գունդը նահանջում է (դեպի) Շարա գետի բնագիծը: VII կորպուսի (հետ) կապը կտրված է: Պահանջվում է ոգնություն Սլոնիմի ուղղությամբ հարձակվելով: 92 դիվիզիա: Առանձին դեպքեր:

Պոստի պետ՝ Իվանով

1) Սահմանվում է պաղանի կարգով: 2) Այս ցուցակը լրացվում է,

ԻՔՆԱԹԻՌԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Ինքնաթիռը թռչում է պոստին մոտ է՝ տալիս է «Ցես կարմիրների ինքնաթիռն եմ» նշանաբանի ազդանշանը: Ուր է պոստը—նշանաբանի հրթիռը:

Նկատելով պոստի այդ ազդանշանները և համոզվելով, վոր պոստը մերն է, ինքնաթիռը պատասխանում է սպիտակ հրթիռով «հասկացա», վորից հետո սկսում է շրջան գործել վերևում:

Ոդագնաց-դիտողը պատրաստվում է ոդագիր ընդունելու:

Ոդագնաց-դիտողը ընդունում է ոդագիր:

ՈԴԱԳԻՐ

Ընդունում է ինքնաթիռ՝ ավիոջոկատի 48 բաժ.
Պոստ. Նովլինի գյուղի հյուսիս. կողմում
Ընդունելու ժամանակը. ժ. 16—40 ր. 8/VIII.
Հասցետեր. 15 րդ հրաձգային կորպուս.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	6789	1	5	28	6789	13	267	134	136
2	1	4	2	25	347	167	168	89	47
3	12	34	12	67	237	7	28	238	457
4	267	467	89	35	25	28	27	23	26
5	89	2	27		վե	րջ			
6									
7									
8									
9									

Առանձին դեպքեր

Ոդագիրը հասցված է

Ոդաչու դիտող՝ Պոպով

երբ ինքնաթիռից ոդագրի պատճենը ցած կնետվի:

ՓՈՍՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ	ԻՆՔՆԱԹ. ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ
Փոստը բաց է անում «վերջ» ազդանշանը։	Ինքնաթիռը ցածանում է. օդաչու-դիտողը գցում է պոստն ընդունած օ-դագրի պատճենը։
Դրոշակը վեր առնելով պոստը բաց է անում «սպասեցեք» ազդա-նշանը։	Ինքնաթիռը նորից պը-տույտ է գործում և սպա-սում է օդագրի ստաց-մանը։
Փոստի պետը ստուգում է նետած օդագիրն իր գրածի հետ և նկա-տում է 2 սխալ. 1 ազդանշան (3/4 քառակուսում) ընդունված է ոչ ճիշտ և 1 ազդանշան (5/2 քառա-կուսում) բոլորովին բաց է թող-ված։ Փռում է «ուղղեցեք օդա-գիրը» (12389) ազդանշանը։	Օդաչու-դիտողը պատ-րաստվում է ընդունելու ազդանշանը օդագիրն ուղղելու համար։
Փոստը հանձնում է ուղղումները։ Ա) Սխալ ընդունած ազդանշանի ուղղում. 1) Ցույց է տրվում քա-ռակուսին սխալով. ա) բաց է արվում ազդանշան «3». բ) Բաց է արվում ազդանշան «4» 2) Հանձնվում է ճիշտ «89» ազ-դանշանը։ Բ) Ցույց է տրվում բաց թողած ազդանշանը. 1) ցույց է տրվում բաց թողածի ձախ կողքի ազդա-նշանի քառակուսին. ա) բաց է արվում «5» ազդանշանը։ բ) բաց է արվում «1» ազդանշանը։ 2) Բաց է արվում «0» ազդանշանը։ (26789)։ 3) Հանձնվում է բաց թողած «9» ազդանշանը։	Ա) Օդաչու-դիտողը նը-կատում է հորիզոնական տողը. նկատում է ուղ-ղահայաց տողը. այդ տո-ղերի հատման տեղում գտնում է քառակուսին, որում գրված է «67» ազդանշանը։ Ուղղում է «67» ազդանշանը «89»-ով։ Բ) Օդաչու-դիտողը վե-րևում հիշված յեղանակով գտնում է այն քառակու-սին, որում գրված է «89» ազդանշանը, համոզվում է, որ «89» ազդանշանից հետո բաց է թողնված (ազդանշան «0»). գրում է իր օդագրի մեջ «89» և «2» միջև բաց թողած «9»-ը։

ՓՈՍՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ	ԻՆՔՆԱԹ. ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ
Բոլոր ուղղումներն հանձնելուց հետո, փոստը բաց է անում «վերջ» (123456789) ազդանշանը։	Հավաստիանալով, որ ուղղումը վերջացել է, ինքնաթիռը թռչում-հե-ռանում է։
Ազդանշանի քարտը հավաքվում է. ուղղման համար տված ազդա-նշանները գրանցում են մատյա-նում «ուղղումների» քառակուսի-ներում. շտաբն ուղարկվում է զե-կուցում ինքնաթիռին տված օդա-գրի մասին. պոստը շարունակում է օդի դիտողությունը։	

Հավելված 6

Զորամասերին ճանաչելու նշաններ

ԱԶԴԱՆՇԱՆՆԵՐ		Ա Համազորային ազդանշանի նշանակությունը (հետևակ)	Բ Ազդանշանի նշանակությունը հեծելազորի համար	Գ Ազդանշանի նշանակությունը հրետանու համար
1.		1-ին գումարտակը (գնդում)	1-ին գունդ	1-ին մարտկոց
2.		2 գումարտակ	2-րդ գունդ	3-րդ մարտկոց
3.		-րդ գումարտակ	3-րդ գունդ	3-րդ մարտկոց
4.		1-ին գունդը (դիվիզիայում)	1-ին բրիգադ	մարտկոցների 1-ին խումբ
5.		2-րդ գունդ	2-րդ բրիգադ	մարտկոցների 2-րդ խումբ
6.		3-րդ գունդ		մարտկոցների 3-րդ խումբ

ԱԶԴԱՆՇԱՆՆԵՐ	Ա Համազորական ազդանշանի նշանակությունը (հետևակ)	Բ Ազդանշանի նշանակությունը հեծելազորի համար	Գ Ազդանշանի նշանակությունը հրետանու համար
7.	1-ին [illegible]ա (կորպուսում)	1-ին դիվիզիա	1-ին դիվիզիայի հրետանու պետ
8.	2-րդ դիվիզիա	2-րդ դիվիզիա	2-րդ դիվիզիայի հրետանու պետ
9.	3-րդ դիվիզիա	3-րդ դիվիզիա	3-րդ դիվիզիայի հրետանու պետ

10	Կորպուս	Կորպուս	Կորպուսի հրետանու պետ
11	Առաջավոր գիծ		

Ճանաչելու նշանը դարսվում է այնպես, ինչպես ցույց է տված գծանկարում ընդունելով հակառակորդին գծանկարի առջևում. ազդանշանի քաթանը ճանաչելու նշանի նկատմամբ դարսվում է։

Ա. Հետևակի համար ա ջ ի ց.

Բ. Հեծելազորի համար ; ե տ և ի ց.

Գ. Հրետանու համար ձ ա խ ի ց.

Բոլոր զորամասերին ճանաչելու նշանները բաղկացած են յերեք կարճ և մեկ յերկար քաթաններից։

Գնդերին և նրանցից բարձրներին ճանաչելու նշանները ունեն հետևյալ չափերը. յերկար քաթանը $8 \times 1/2$ մետր և յերեք կարճը $2 \times 1/2$ մետր։

Բոլոր քաթանները—մի կողմով մուգ-կապտագույն են, իսկ մյուսով սպիտակ գույնի (ձմռան և ամռան ազդանշանների համար)։

Բացի դրանից, իրենց ինքնաթիռներին թշնամու ինքնաթիռները ցույց տալու համար յուրաքանչյուր զորամաս, սկսած գնդից և բարձր, ունի ծայրին կապած անկյուն (նետի ծայրը) յուրաքանչյուր կողմը $2 \times 1/2$ մետր չափով։

Առաջավոր գիծը ցուցնող քաթանները, $1 \times 1/2$ մետր չափով, ամեն մի ջոկ պահելու յի յերեքից վոչ պակաս։

Հավելված 7

Մեր ինքնաթիռներին ազդանշան տալ օդային հակառակորդի վրա ուղղվելու, ցույց տալով բարձրությունը, ինքնաթիռների քանակը յեվ նրանց տիպը (ծանուցելու պաստառներով)

ԱԶԴԱՆՇԱՆՆԵՐ		Ազդանշանի նշանակությունը	Ծանոթություն
1	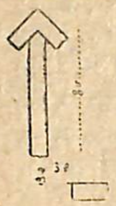	Այս ուղղությամբ և մինչև 1000 մետր բարձրության վրա գըտնվում է թշնամու հետախույզը (ամբաձիգը):	ա) Ուղղությունը ցույց է տրվում նետով, որ դարձված է ինքնաթիռների կողմը: բ) Բարձրությունը ցույց է տրվում կարճ քաթանները նետի ցածում, մեջտեղում և բարձրում դնելով: 1) ցածր-համապատասխանում է մինչև 1000 մետր բարձրության: 2) մեջտեղը մինչև 2000 մետր: 3) բարձրը մինչև 3000 մետր: գ) Ինքնաթիռների քանակը նշանակվում է կարճ քաթանների քանակով: 1) մի քաթանը մեկ յերկու ինքնաթիռ. 2) յերկու քաթանը յերեք-հինգ ինքնաթիռներ.
2		Այս ուղղության և մինչև 2000 մետր բարձրության վրա գըտնվում է թշնամու հետախույզը (ամբաձիգը).	
3		Այս ուղղության և մինչև 3000 մետր բարձրության վրա գըտնվում է թշնամու հետախույզը (ամբաձիգը):	

4.		Այս ուղղության և մինչև 2000 մետր բարձրության վրա գըտնվում է թշնամու հետախույզների (ամբաձիգների) ոհմակը. (յերեք-հինգ ինքնաթիռներ):	3) յերեք քաթանը-վեց և ավելի ինքնաթիռներ. դ) Ինքնաթիռների տեսակը ցույց է տրվում կարճ քաթանները նետի աջ կամ ձախ կողմը դնելով *): 1) Հետախույզները կամ ռմբաձիգները ցույց են տրվում կարճ քաթանները նետի աջ կողմը դնելով: 2) կործանիչները—նետի ձախ կողմում, 3) կասկածի դեպքում—հետախույզներ են թե կործանիչներ—քաթանները դարսվում է նետին կից աջ[ն]վում կամ յետևում: *) Մեկը մյուսից 3 քայլ հեռավորության վրա:
5.		Այս ուղղության և մինչև 3000 մետր բարձրության վրա գըտնվում են վեց կամ ավելի հետախույզներ (ամբաձիգներ):	
6.	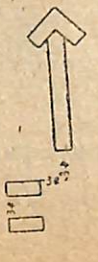	Այս ուղղության և մինչև 1000 մետր բարձրության վրա, գըտնվում է թշնամու կործանիչների ոհմակը (յերեք-հինգ):	

ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Օդային կապի յեվ դիտողության պոստերի կողմից թշնամու օդանավերի մասին կարճ պայմանական զեկուցումներ կազմելու

Ա) Պայմանական կրճատագրեր

Զեկուցումում ամփոփված տեղեկությունների բնույթը	Գործածված կրճատագրեր		ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ
	Հանձնումը հեռախոսով	Հանձնումը հեռագրով	
1. Նշանակումը, վորը ցույց է տալիս, թե հանձնվում է տեղեկություն ոդա-քիմիական պաշտպանության մասին:	Ո դ:	B B B.	Հերթից դուրս հանձնումն ՈՔՊ մասին:
2. Զեկուցումը հանձնող պոստի անունը:	Ցույց է տրվում պոստի հերթական համարը, վորը սահմանել է ՈՔՊ սեկտորի կամ բանակի շտաբը:		
3. Դիտողության ժամերն ու րոպեները:	4 թվանշանից կազմված թիվ:		
4. Ցույց է տրվում տեղանքը, վորի մերձակայքում նկատված են ոդանավերը:	Բ ա ռ:	Բ ա ռ:	
5. Նկատված ինքնաթիռների քանակն ու տեսակը՝			
Ռմբակոծողներ:	«Ռմբակոծող» բառին ուղեկցող թիվը:	«Ռ» տառին ուղեկցող թիվը:	
Կործանիչներ:	«Կործանիչ» բառին ուղեկցող թիվը:	«Կ» տառին ուղեկցող թիվը:	
Հետախույզներ:	«Հետախույզ» բառին ուղեկցող թիվը:	«Հ» տառին ուղեկցող թիվը:	

Զեկուցվում ամփոփված տեղեկությունների բնույթը։	Գործածած կրճատագրերը — Հանձնումը հեռախոսով	Գործածած կրճատագրերը — Հանձնումը հեռագրով	ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ
Մարտիկներ (боевик) (շտուրմ անողներ)։	«Բոյեվիկներ» բառին ուղեկցող թիվը։	«Շ» տառին ուղեկցող թիվը։	
Ծովային նավակաձևներ։	«Ծովային նավակաձև» բառին ուղեկցող թիվը։	«Ծ Ն» տառերին ուղեկցող թիվը։	
Ծովային լողակավորներ։	«Ծովային լողակավորներ» բառերին ուղեկցող թիվը։	«Ծ Լ» տառերին ուղեկցող թիվը։	
Անհայտներ։	«Անհայտներ» բառին ուղեկցող թիվը։	«X» տառին ուղեկցող թիվը։	

Դիրիժաբլներ։	«Դիրիժաբլ» բառին ուղեկցող թիվը։	«Դ» տառին ուղեկցող թիվը։	
6. Ոդանավերի դրությունը տեղանքին վերաբերող դիտողության րոպեյին, որը ցույց է տրված նկ.4-ում և թռիչքի ուղղությունը։	Բառեր, որ պատասխանում են հետևյալ հարցերին։ «Որտեղի՞ց—ո՞ւր»։ «Հյուսիս», «Հարավ», «Արևելք», «Արևմուտք». «Հյուսիս», «Արևելք», «Հյուսիս», «Արևմուտք» «Հարավ», «Արևելք» և «Հարավ», «Արևմուտք»։	Տառեր, որոնք պատասխանում են հետևյալ հարցերին։ «Որտեղի՞ց—ո՞ւր». «Հ», «Հ», «Ա», «Ար», «ՀԱ», «ՀԱ», «ՀԱ» և «ՀԱ»։	Կողմնորոշում ըստ յերկրի կողմերի։
7. Թռիչքի միջին բարձրությունը։	Բառը, վորին ուղեկից թիվը ցույց է տալիս բարձրությունը կիլոմետրներով։	«H» տառը, վորին ուղեկից թիվը ցույց է տալիս բարձրությունը կիլոմետրերով։	

Բ) Զեկուցման մոտավոր ձև։

Հայցեն ըստ հանձնման սքեմայի (սահմանվում է հրամանով)

Զեկուցման բովանդակությունը։ Հերթից դուրս օդա-քիմիական պաշտպանության մասին № 65 դիտողական պոստը տեղեկացնում է, որ 5 ժամ 06 րոպեյից Նովայա գյուղի վրա նկատված են թշնամու 3 հետախուզիչներ, որոնք ընթանում են արևմուտքից դեպի հարավ-արևելք 2000 մետր բարձրությամբ։

Վերևում բերված *ծածկագրելու օրինակն* ըստ սահմանված կրճատագրի։

1. Հեռախոսով հանձնելու համար

Հայցեները համաձայն հանձնման սքեմայի. (Սահմանվում է հրամանով)

Զեկուցման բովանդակությունը։ Ող—65—0506 Նովայա գյուղը—3 հետախուզիչներ—արևմուտքից—հարավ-արևելք—2 բարձրությամբ։

2. Հեռագրով հանձնելու համար.

Հայցեները համաձայն հանձնման սքեմայի. (Սահմանվում են հրամանով)

Զեկուցման բովանդակությունը։ BBB—65—0506—Նովայա—3 Հ.—Արմ.—ՀԱ.—H2։

Պարբերական զեկուցում—ամփոփում։

(Գիշեր ու ցերեկվա դիտողության ամփոփումը)

№-----պոստի դիտողությունների ամփոփումը ------------
ընթացքում-----------

Առաջին 0506 արևմուտքից դեպի արևելք ապա հարավ հակառակորդի հետախույզ 2000 թափելով թռուցիկներ Ա. գյուղի շրջանում։

Յերկրորդ 0710 հարավ-արևմուտքից դեպի արևելք հակառակորդի 4000 յերեք կործանիչներ թռան դեպի թիկունք։

Յերրորդ 1405 արևմուտքից հակառակորդի 1500 մեկ հետախույզ պտույտ էր գործում պոստի շրջանում մեր հրետանու կրակով վայր է գցած Բ. գյուղի շրջանում։

Յեվ այլն . . . .

Պոստի պետ (ստորագրություն)

Ծանոթություն։ Կազմում է պոստի դիտողությունների գրանցումների մատյանի 1, 2, 3, 4, 5, 6 և այլն սյունակների հիման վրա։

Դիտողությունների գրանցման մատյան

Տեղավորությունը

№ պոստ

Ամսաթիվ, (ամիս) տարի

Դիտողության ժամանակը		Որտեղից և ուր թռան (ցույց է տրվում ըստ աշխարհի կողմերի)	Ինքնաթիռների քանակը	Ում է պատկանում (ազգությունը)	Ինքնաթիռի տիպն ու տեսքը *)	Թռիչքի բարձրությունը	Ինքնաթիռների գործողությունները պոստի շրջանում	Ազդանշանը ում հաղորդվեց	Ծանոթություն
ժամ	րոպե								
05	06	Արևմուտքից դեպի արևելք և ապա դեպի հարավ:	1	Թշնամուն	Հետախույզ Բրեգե 19Ա.	2000մ.	Թռուցիկներ ցած թափեց Ա. գյուղի վրա	Իվանով	
07	10	Հարավ-արևմուտքից դեպի արևելք:	3	Թշնամուն	Կործանողներ դեպի յետ ծըռած թևերով:	4000մ.	Թռան դեպի թիկունք	»	Վայր է գցած մեր զենիթային հրետանով և ընկավ Գ. գյուղի մոտ
14	05	Արևմուտքից:	1	Թշնամուն	Մոնոպլան	1500մ.	Պտույտ էր գործում Բ. գյուղի շրջանում: Մոտորը տալիս էր դադարներ	»	
17	15	Արևելքից դեպի արևմուտք:	6	Մեզ	Ռմբակոծիչներ երկմոտորանի տափաձև պոչով:	4000մ.	Թռան հակառակորդի թիկունքը	»	

Պոստի պետ (ստորագրություն)

*) Եզրակացությունն ուրվանկարների ալբոմի հետ համեմատելով:

Սկսած գնդից և ցած զորամասերին տված պատվերի համար, այս սյունակը լրացնելը, սխալներից խուսափելու համար պարտադիր չէ:

Հավելված 11

ՄԱՏՅԱՆ

ներքից դուրս զեկուցումների չով օդային հակառակորդի մասին կատարած հետազոտությունների գրանցումների

(Դիվիզիայի շտաբին կից և բարձր պոստերի համար)

Պոստ № . . . .

Գտնվելու տեղը . . . . . .

Ամիս, ամսաթիվ . . . .

Զեկուցումներ ընդունելու կամ ուղարկելու ժամը. ժամ	րոպե	Զեկուցումների բովանդակությունը	Վորտեղից է զեկուցում	Ում է ուղղված զեկուցումը	Ծանոթութ.
09	19	0915 հյուսիս-արևմուտքից դեպի արևելք թռան յերկու յերկմոտորանի ինքնաթիռներ և յերեք կործանիչներ Սպաղ 61 4000 մ. բարձրությամբ։	Դիտողական պոստ № . . գյուղ Ա.	Համաձայն հանձնման սխեմայի	
16	17	1625 արևմուտքից դեպ հարավ-արևելք թռան թշնամու ինը հետախույզներ Բրեգե 19Ա և 11 կործանիչներ դեպի յետ ծռած թևերով.. և այլն։	»		

Պոստի պետ (ստորագրություն)

Իջման հրապարակի ցանցերը։

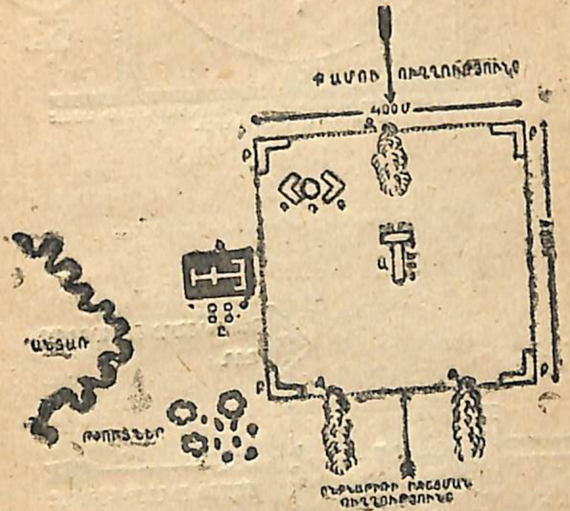

Նշանակությունները։

Ա—Իջման T ինքնաթիռի կողմնորոշելու համար է։

Բ—Սպիտակ անկյունները ցույց են տալիս հրապարակի սահմանները։

Գ—Անկյունները ցույց են տալիս վառոդավոր տեղերը։

Դ—Փոս։

Զ—Թփույկներ։

Ե—Ազդանշանի քաթանը (ազդանշան, «իջիք»)։

Ը—Գոտու անձնական կազմը։

Հավելված 13

Զեկուցումներ բռնելը «ճանկով» (кошкой)

I. Զեկուցման ծրարը կախելու սխեմա։

Ա- ՁՈՂԵՐ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, Բ- ՁՈՂԻ [illegible] ԼԱՐԱՆՔ ԳՑԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Գ- ԾՐԱՐԸ ՎՐԱՆ.

II Նշանների դասավորության սխեմա։

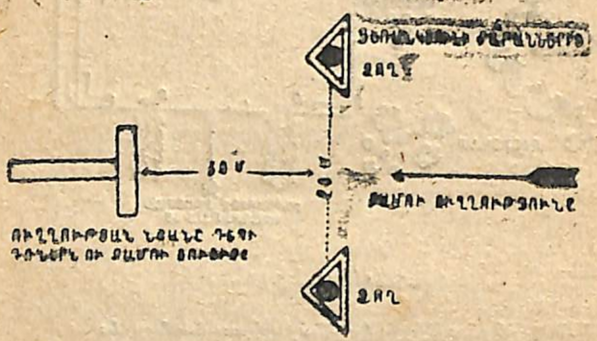

Հավելված 14

Ժամանակավոր ձևի թվագրի (ծածկագրի) նկարագրությունը

Ժամանակավոր ձևի թվագիրը (ծածկագիրը կազմված է յերկու պտտույտ յեկող շրջանակներից (круг) վորոնք ամրացված են անշարժ լիմբերին (лимб), և հարմարեցված են ծածկվող ստվարաթղթե թղթապանակի ներսի կողմերին։ Յերկու պտտվող շրջանակների 120 շրջամասերի վրա բերված են ազդանշանների 113 նշանակություններ և «կրճատագրի» յերկու հիմնախազ (риска)։ Լիմբի համապատասխան բաժանումների յուրաքանչյուր շրջամասի վրա դրված են թվանշանային ազդանշաններ, վորոնցով ազդանշանի քաթանի վրա տալիս են համապատասխան հասկացողություններ։

Ազդանշանների մշտական կրճատագիրը (չծածկագրած) սահմանվում է վրան գրված «կրճատագիրը» շրջամասերի իրար դիմաց ընկնելով, լիմբերի բաժանումների դիմաց, վորոնց վրա գրված են «0»։ Այդ կրճատագրով ոգտվում են ինքնաթիռին վոչ գաղտնի բնույթի ոդագրեր հանձնելու համար, կամ այն ժամանակ, յերբ ոդագրերը գաղտնագրելու հնարավորություն չկա կամ չի նախատեսված։

Ոդագրերն ծածկագրելու համար ոդագնացության պետը նախապես ամեն որվա համար նշանակում է վորոշ ծածկագիր, վորը գաղտնի կերպով հաղորդվում է բոլոր ոդային զորամասերին և ոդային կապի բոլոր պոստերին։

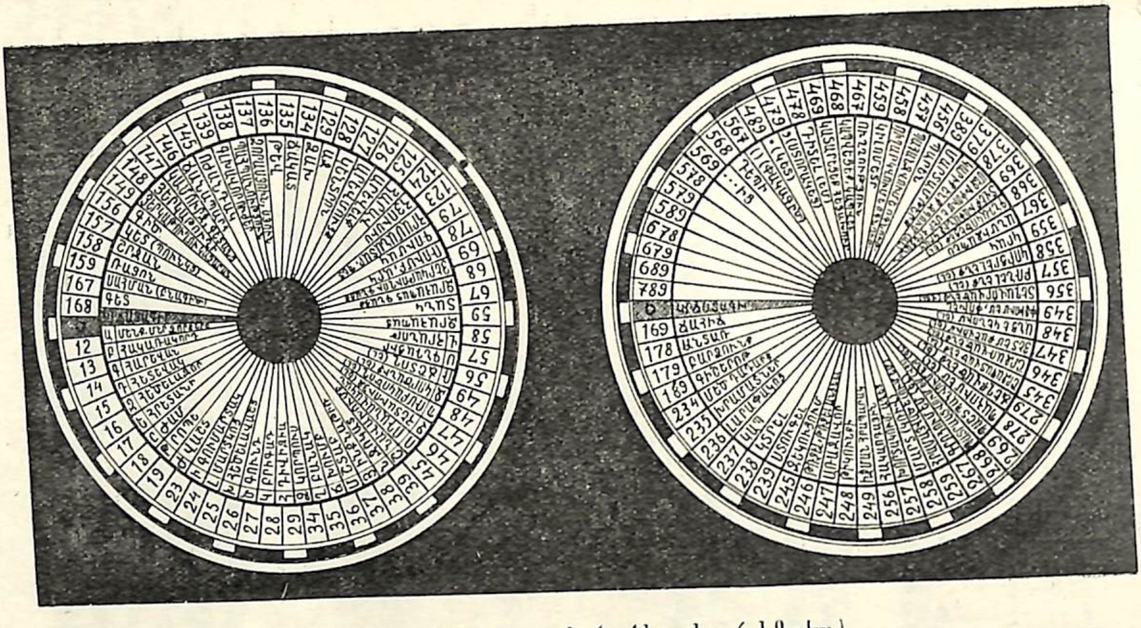

Ժամանակավոր տիպարի ծածկագիր (շիֆրեր)

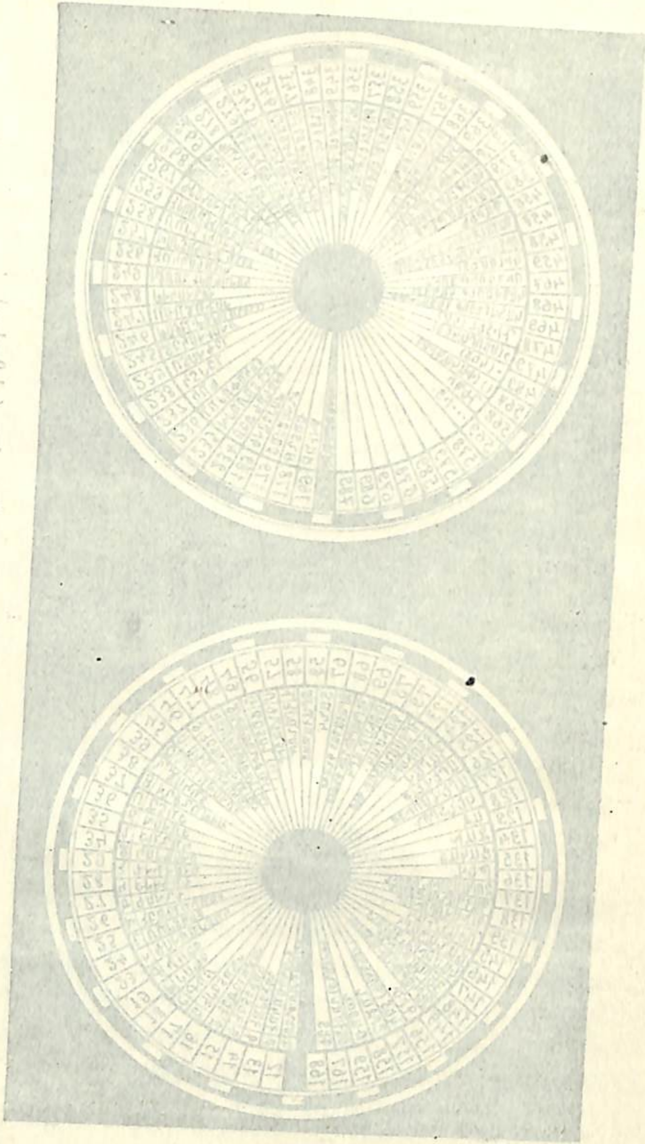

Օրինակ. տվյալ օրվա համար նշանակված է 146|345 ծածկագիրը։ Այդ նշանակում է, որ ողագիրը ծածկագրելու դեպքում, նույնպես և վերծանելու դեպքում հարկավոր է վրան գրած «կրճատագրի» ձախ շրջամասը կանգնեցնել 146 թվի դիմաց, իսկ աջը— 345 դիմաց և դրանից հետո միայն—օգտվել ծածկագրից։

Լիմբի բաժանումների դրսի եզրերին զանազան գույնի նշաններ կան, որոնք ցույց են տալիս տվյալ օրվա հերթին համապատասխան գույնը։

Այն ազդանշանները, որոնք ծածկագրելու ենթակա չեն և հաղորդագրվում են, անմիջապես ինքնաթիռին, գրվում են առանձին աղյուսակում, որ տեղավորված է ծածկագրի ազատ եզրերին։

Հավելված 15

ԻՆՔՆԱԹԻՌՆԵՐԻՆ ՕԴՈՒՄ ՃԱՆԱՉԵԼԸ

Ա. դիտողության պայմանները

Դիտողը սովորաբար սկզբում լսում է, և ապա տեսնում ինքնաթիռը։

Բարենպաստ պայմաններում, այսինքն՝ վոչ շատ և բարձր ամպամածության, պարզ և մաքուր օդի, վոչ ուժեղ և ուղեկից քամու,—մոտորի աղմուկը կարող է լսվել 10—12 կիլոմետրի վրա և շատ սուր լսողության դեպքում նույնիսկ 15 կիլոմետրի վրա (այսինքն 4—6 րոպե մինչև դիտողի մոտ թռչելը), իսկ ինքնա-

թիռը տեսանելի է 6—10 կիլոմետրի վրա (2—4 րոպե մինչև մոտ թռչելը)։

Անբարենպաստ պայմաններում, ինչպես՝ շատ և ցածր ամպամածություն, ծուխ, ինքնաթիռը մոտենում է արևի կողմից, ուժգին և հակընդդեմ քամին, ուժեղ խոնավություն,—ինքնաթիռին լսելն և տեսնելը զգալապես նվազեցնում են։

Ամպերի յետևում թռչող ինքնաթիռին լսելն և դիտելը համարյա անհնար են։ Նշանը կարելի է դիտել միայն այն րոպեներին, յերբ նա թռչում անցնում է ամպ չեղած տեղերով։ Ուստի անբարենպաստ մթնոլորտային պայմանների և ինքնաթիռի ամպերի յետևում թռչելու դեպքերում, դիտող պոստը պետք է անհրաժեշտաբար առանձնապես աչալուրջ լինի։

Միջակ տեսանելիության պայմաններում կարելի է ինքնաթիռը դիտել պոստից 3—4 կիլոմետր տարածության վրա հորիզոնում։

Բազմամոտոր ինքնաթիռի աղմուկը տարբերվում է մի մոտորանոց ձայնի ուժը ավելի հաճախ և անհամաչափ բարձրանալով և ցածրանալով։ Մի խումբ ինքնաթիռների մոտորների աղմուկը սովորաբար ավելի քիչ սուր է, քան մենակ ինքնաթիռինը, վորը տարբերվում է ձայնի ավելի հաճախ և անհամաչափ բարձրանալով և ցածրանալով, բայց լսելի է ավելի հեռուն, քան մենակ ինքնաթիռի աղմուկն է։

Հեռացող ավտոմոբիլի աղմուկը, մի քանի շղթեկառքերի աղմուկը յերբեմն հեշտությամբ կարելի է ընդունել վորպես ինքնաթիռի աղմուկ։ Ուստի ցանկալի է դիտողի տեղը յեռուն կայարաններից, վորտեղ կողմնակի աղմուկները նվազեցնում են լսելը հե-

ռու ընտրել։ Խճուղուն մոտիկ տեղավորվելու դեպքում, պոստի տեղն ընտրել այնպես, վոր հնար լինի հեռվից տեսնել մոտեցող ավտոմոբիլը։

Ինքնաթիռի պատկանելությունը և նրա տեսակը վորոշելու համար, անհրաժեշտ է՝ մոտավորապես մինչև 2000 մետր բարձրության վրա ուշադրություն դարձնել (յերկդիտակով) ինքնաթիռի ճանաչողական նշանների վրա, իսկ բարձր—դիտողություն կատարել ստորև բերված ուրվագծերով և բնորոշ նշանների համեմատ։ Վերջինները վորոշելու համար անհրաժեշտ է օգտվել ըստ հնարավորության մեծ տեսածիր ունեցող և մեծացնող յերկդիտակով։

Բ. Ինքնաթիռների դասակարգումը

1. Ներկայումս տարբեր պետությունները զինված են ինքնաթիռներով, վորոնք կարելի է բաժանել յերեք հիմնական տեսակի, կործանողներ, հետախույզներ և ռմբակոծողներ։

2. Ժամանակակից կործանող ինքնաթիռները օժտված են մյուս բոլոր ինքնաթիռների թռիչքների հանդեպ ամենալավ հատկություններով։ Նրանց հորիզոնական և ուղղաձիգ (վերելքի արագությունը) արագություններն ավելի յեն մյուս ինքնաթիռների արագությունից։ Իր կատարած մանյովրներով (ունակություն կատարել բարձր պիլոտաժի բոլոր ձևերը—մեռյալ օղակներ, խցանահանում և այլն) կործանիչները խիստ աչքի յեն ընկնում մյուս բոլոր ինքնաթիռների մեջ։ Դա բնական է, վորովհետև կործանիչը նշանակված է օդային մարտի համար, նրա խնդիրն է հալածել և խորտակել հակառակորդին։ Նա սովորաբար

մեկտեղանի չէ, շատ էլ մեծ չէ։ Գործողությունների շառավիղը փոքր է, վորովհետև վառելանյութի պաշարը ընդամենը 2—3 ժամվա համար է. կործանիչը մեծ մասամբ թռչում է ճակատի վրայով, չմտնելով հակառակորդի խոր թիկունքը։ Կործանիչ ինքնաթիռները գործադրվում են նույնպես յերկրի ներսում կարևոր քաղաքական և տնտեսական պունկտերի պաշտպանության համար ոդային հարձակումից։ Ժամանակակից կործանիչների արագությունն է 220—280 կիլոմ. մեկ ժամում։ Բացի մեկտեղանի կործանիչներից, ներկայումս սպառազինման մեջ են մտցնում յերկտեղանի ինքնաթիռներ։ Նոքա համարյա օժտված են մի տեղանու բոլոր հատկություններով, ավելի ուժեղ են զինված և ունեն լավ տեսածիր, բայց մանյովրանելում նրանցից յետ են մնում։

Մի տեղանի կործանիչների սպառազինումը. մեկ-յերկու անշարժ գնդացիր, վոր խփում է միայն դեպի առջևի կողմը, թռիչքի գծի ուղղությամբ։ Յերկտեղանիները բացի դրանից ունեն յերկու շարժական գնդացիր դիտողի համար։ Պետնից նրանցից կարելի յե սպասել միայն գնդացրային գնդակոծություն, և բացառիկ դեպքերում, մանր ռումբերի նետումը։

3. **Հետախույզ ինքնաթիռները** իրենց չափերով կործանիչներից մեծ են։ Նրանք յետ են մնում նրանցից ինչպես արագության, նույնպես մանյովր անելու մեջ։ Նոքա սովորաբար կարող են կատարել բարձր պիլոտաժի ձևերը բայց վոչ այնպես հեշտությամբ։ Հետախույզ ինքնաթիռների ոդային տարածության շրջանի տեսածիրը փոքր է վորով տարբերվում է յերկտեղանի կործանիչներից։ Գործողության շառավիղը շատ է, վո-

րովհետև վառելիքի պաշարը 4—5 ժամ թռիչքի համար է։ Արագությունը 160—220 կիլոմետր է մի ժամում։ Հետախույզները թռչում են վոչ միայն ճակատի գծի վրայով, այլև մտնում են խորը թիկունքը։ Սպառազինումը նույնպիսին է, ինչպես յերկտեղանի կործանիչինն է։ Յերկրային նպատակների վրա կարող են ներգործել գնդացիրներից գնդակոծելով և ռումբերով հարվածելով։ Մի քանի հետախույզ տիպի ինքնաթիռների վրա ռումբերի քանակը բավական մեծ է։

4. **Ռմբակոծող ինքնաթիռները** բաժանվում են յերկու տեսակի.

1) Թեթև ռմբակոծողներ և 2) ծանր ռմբակոծողներ։

Առաջինները շատ նման են հետախույզներին. յերբեմն դրանք հենց այնպես սարքավորված հետախույզ ինքնաթիռներ են, վորոնցով ի հաշիվ արագության մեծացրած է բեռնատարությունը։ Յերկրորդները—հանդարտ գնացողներն են, ունեն յերկու, յերեք կամ ավելի մոտորներ։ Նրանց արագությունը հազիվ թե անցնի 160 կիլոմետրից մի ժամում։ Նրանք մեծ քանակությամբ ռումբեր են վերցնում, զինված են մի քանի գնդացիրներով և ընդունակ են թռչելու հակառակորդի յերկրի խորքերը։ Շնորհիվ իրենց դյուրադարձության և հանդարտ գնալուն սովորաբար թռչում են գիշերը։

5. Պոստի դիտողը պետք է իմանա և կարողանա տարբերել ինքնաթիռների յերեք հիմնական տիպեր։

ԾԱՆՈԹ.— Բացի ինքնաթիռների հիշյալ յերեք տիպերից, կարելի յե սպասել մոտ ապագայում մարտի դաշտերում շտուրմավոր ինքնաթիռներ (մարտնչողներ)։ Մար-

անիչողները նշանակված են զորքերին գրոհելու համար։ Նրանք կարող են լինել յերկու տեսակի. ծանր գրոհապատ մարտնչողներ և թեթև մարտնչողներ։

Մարտնչողները սովորաբար գրոհում են զորքերին փոքր բարձրությունների վրա (400-ից մինչև 50 մետր) մանր ռումբերի և գնդացրային կրակի ոգնությամբ։ Ծանր մարտնչողների վրա կարող են դրվել փոքրակալիբր թնդանոթներ։ Մարտնչողների արագությունը յենթադրաբար 150—200 կիլոմետր է մի ժամվա սահմաններում։ Զրահապատ մարտնչողների վրա հրաձգությունը պետք է կատարվի զրահահար գնդակներով։

Ներկայումս սպառազինման մեջ մարտնչողներ վոչ մի պետության մեջ առայժմ չկան։

Ցեվ յերկրային զորքերը հակառակորդի կողմից գրոհելու համար կարող են գործադրվել վերևում թված բոլոր յերեք տեսակի ինքնաթիռները։

6. Յուրաքանչյուր ինքնաթիռ կրում է այն պետության նշանները, վորին նա պատկանում է։ Այդ նշանները սովորաբար գտնվում են թևերի վրա—ցածից և վերից, ֆյուզելաժի վրա—կողքից և տափ վրա։ Այդպիսի նշանները պատերազմում, քողարկելու նպատակներով, կարող են խիստ փոխվել կամ նկարվել շատ գունատ։ Այդպիսի նշաններն ընդհանրապես 1000 մետրից բարձր դժվարությամբ են ջոկվում։ Պոստի դիտողը պետք է ծանոթ լինի հիշյալ նշանների հետ (Տես՝ հավելված 16)։

7. Մարտական նպատակների համար, բացի ինքնաթիռի տիպը և տվյալ պետության պատկանելիությունը, վորոշելուց հարկավոր է նույնպես վորոշել նրա

սիստեմը։ Սիստեմից մենք իմանում ենք—ինչպիսի է նրա արագությունը, վորքան ռումբ է վերցնում (յեթե կարող է վերցնել), ինչպիսին է նրա գործողության շառավիղը, վոր նավախմբի կազմի մեջ է նա գործում և շատ ուրիշ բաներ։ Բոլոր այդ տեղեկությունները հրամանատարության համար անհրաժեշտ են։

8. Յերկնքում ինքնաթիռը յերևում է ուրվագծի տեսքով, վորի կերպարանքը կախումն ունի թռիչքի ուղղությունից և ինքնաթիռի դրությունից դիտողի նկատմամբ։ Ինքնաթիռի տարբեր դրությունների մեջ գտնված դեպքում, ուրվագծի մեջ յերևան են գալիս տվյալ ինքնաթիռի մի քանի բնորոշ գծերը։ Այդ բնորոշ գծերը և հանդիսանում են այն նշանները, համաձայն վորոնց ինքնաթիռները բոլորից լավ ճանաչվում են։

Գ. Ինքնաթիռները ճանաչելու հատկանիշները

9. Կրող մակերևույթների թիվը։ Ժամանակակից մարտական ինքնաթիռները կարող են ունենալ՝ մեկ կրող մակերևույթ—մոնոպլան (նկ 1 և 2), յերկու—բիպլան (նկ. 3), յերեք—յերեք պլան (նկ. 4)։

10. Մոտորների թիվը։ Ժամանակակից ռազմական ինքնաթիռների մեծամասնությունն ունի մեկ մոտոր (նկ. 1՝ 2 և 3)։ Ռմբաձիգ ինքնաթիռներ կամ հատուկ նշանակության ինքնաթիռները կարող են ունենալ յերկու կամ ավելի մոտորներ (նկ. 5 և 6)։

11. Ուղղաձիգ «V» («Be»—լատինական այբբենի տառի ձևով)։ Այն ինքնաթիռները, վորոնք ունեն ուղ-

ղաձիգ V, թևերի ծայրերը մի քիչ բարձրացած են
են դեպի վեր (Նկ. 7)

1

2

3

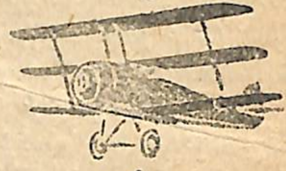

4

12. Հորիզոնական «V»: Եթե մենք այդ տեսակ ինքնաթիռի վրա նայենք վերևից կամ ցածից, այդ դեպքում մենք կտեսնենք, որ նրա թևերը մի քիչ յետ են դարձած (Նկ. 8)։

5

6

13. Նեցուկների թիվն յեվ ձևը։ Եթե ինքնաթիռին նայենք կողքից, այդ դեպքում նեցուկները յերևում են «V» նշանի (Նկ. 9), Ն-նշանի (Նկ. 10) 11 թվի ձևով (Նկ. 11)։ Բացի դրանից պատահում են հաստ ձևի նեցուկներ (Նկ 12)։ Ըստ իր դասավորության, նեցուկները կարող են լինել ուղղաձիգ և թեք։

Ինքնաթիռի տեսակը	Նշանակումը	Արագությունը կլոմ. ժամում	Նշաններ	Ցերկրային նպատակներին վրա գործողություն։
1. Կործանիչ	Ոդային մարտ	220—280	Ոչ մեծ, պտույտ յեկող, որը ընդունակ է ձևերն կատարելու, կտրուկ մանյովրներ։ Հեշտությամբ վերցնում է բարձունքը։ Մեկ կամ յերկտեղանի յե։	Գնդացրային գնդակակոծություն, թեթև ռումբների նետումը։
2. Հետախույզ	Հետախուզությունների բոլոր տեսակները. հրետանական կրակի ճշտում. մարտի դաշտին դիտելը	160—220	Մի քիչ մեծ է չափերով կործանիչից։ Թռիչքն ավելի հանդարտ է, վերմիջնաև մանյովրաներ կատարում է քիչ, քան կործանիչը	Գնդացրային գնդակոծություն։ Ռմբակոծություն։
3. Ռմբակոծող	Ռմբակոծումը	160-ից ոչ ավելի	Մեծ է չափերով սովորաբար մի քանի մոտոր ունի։ Շատ անդյուրաշարժ է. Թռիչքը հանդարտ է։ Ցերեկը թռչում են խմբերով։	Գնդացրային գնդակակոծություն։ Գըլխավորը ռմբակոծում։ (խոշոր ռումբներ)։

14. Թևերի ձևը: Թևերի ձև անվան տակ հասկացվում է, ինչպես են կտրված թևերի ծայրերը, ինչ ձևի չէ կողը (թևի չեռևի չեզրը), ընդհանրապես թևը ինչպիսի չերկրաչափական կերպարանք ունի (տես զանազան ինքնաթիռների ուրվանկարները):

7

15. Վերևի մակերևույթի հանելը չով ներքևինի հանելը: Առաջին դեպքում վերևի թևը ցածինի նըկատմամբ դեպի առաջ է տրվում: Երկրորդ դեպքում ցածի թևը վերևինի նկատմամբ (չետադարձ հանում) դրվում է դեպի առաջ: Ետադարձ հանումը համեմատաբար սակավ է պատահում: Ինքնաթիռն ոդում ճանաչելու դեպքում անհրաժեշտ է միշտ հաշվի առնել թևերի հանելը, վորովհետև ցածից նայելու դեպքում ուրվանկարում թևը նորմալից լայն է չերևում:

8

16. Ելերոնների ձևը: Ելերոնները կարող են չտարբերվել թևի ընդհանուր ուրվագծից, բայց կան և այնպիսինները, վորոնց ծայրերը դուրս են ցցնում (տես՝ ДНӨ և Ֆոկեր C IV ուրվականները):

9

10

11

12

17. Թևերի մեծության հարաբերակցությունը: Վերևի թևն ու ներքևինը, մոտավորապես, հավասար են մեկը մյուսին (նկ. 3): Վերևի թևը նույնպիսի լայնություն ունի, բայց չերկար է ցածից (նկ. 13: Ցածի թևը բավական փոքր է վերևից (տես՝ Բրեգե XIX ուրվանկարները)

13

18. Տեր (պոչի) ճյուղավորումը: Տեր ճյուղավորման են վերաբերում. Նավի ողնափայտը դարձման (շուռ տալու) ղեկով և ստաբիլիզատորի բարձրության ղեկով: Տեր ճյուղավորման ձևը — ինքնաթիռի ամենաբնորոշ հատկանիշներից մեկն է: Ճյուղավորումը լինում է կլոր, քառանկյունի կամ եռանկյունի ձևի (նկ. 14, 15, 16, 17) շեղանկյունի (նկ. 18), տուփաձև (նկ. 19) և այլն:

19. Առանձին բնորոշ հատկանիշներ։ Դրանց թվին կարելի յե դասել այն հատկանիշները, վորոնք հանդիպանում են տվյալ ինքնաթիռի համար բնորոշ, որինակ, նկ. 20—չերկու ֆյուզելյաժ։

14

15

20. Ծովային ինքնաթիռների բնորոշ առանձնահատկությունները։ Ծովային ինքնաթիռները (հիդրո ինքնաթիռները) լինում են լողակների վրա (նկ 21) նավակի տիպի (նկ. 22)։

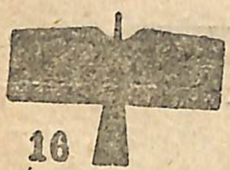

16

17

18

19

20

21

22

Գ. Դիտողություն ինքնաթիռին

21. Ցերկրային դիտողության նկատմամբ ինքնաթիռը կարող է գտնվել հետևյալ դրություններում՝

1) Ինքնաթիռը ուղիղ մոտենում է դիտողին կամ հեռանում է նրանից։

2) Ինքնաթիռն անցնում է դիտողի գլխի վրայով։

3) Ինքնաթիռն անցնում է դիտողից դեպի աջ կամ դեպի ձախ մոտավորապես հորիզոնական թռիչքի դեպքում։

22. Ինքնաթիռի մասին թված յուրաքանչյուր դրությունում, նրա ուրվանկարում կգտնվեն մի քանի գծեր, վորոնք բնորոշ են տվյալ ինքնաթիռի համար։ Նրանց բավարար քանակով լինելու դեպքում, դիտողը կարող է ճանաչել նաև ինքնաթիռը։

23. Ցույց տված յուրաքանչյուր դրությունում դիտողը պետք է ուշադրություն դարձնի, գլխավորապես, այն բնորոշ գծերի վրա, վորոնք կարող են

տվյալ դրության դեպքում հայտաբերել ինքնաթիռը

24. Դրություն 1—ինքնաթիռը մոտիկանում է ուղիղ դիտողին կամ հեռանում է նրանից.

Պետք է ուշադրություն դարձնել հետևյալի վրա՝

1	2	3	4	5	6
Կրող հարթակների թվի	Մոտորների թվի	Ուղղաձիգ «V»	Նեցուկների թվի և ձևի	Թևերի մեծության հարաբերակցության վրա	Տափ ճյուղավորման վրա

25. Դրություն 2—ինքնաթիռն անցնում է դիտողի գլխի վրայով։

Պետք է ուշադրություն դարձնել հետևյալի վրա՝

1	2	3	4
Հորիզոնական V.	Թևերի ձևի	Էլերոնների ձևի	Տափ ճյուղավորման

26. Դրություն 3—ինքնաթիռն անցնում է դիտողից դեպի աջ կամ ձախ։

Պետք է ուշադրություն դարձնել հետևյալի վրա

1	2	3
Կրող հարթակների թվի	Վերևի հարթակի հանելու (կամ ցածրին)։	Տափ ճյուղավորման։

Բառացուցակ

Աղեղնակ дужка
Անձնակազմ экипаж
Անձնական քաթան индивидуальное полотнище
Առաջը (դեմը) կտրել, փակել заслонять
Աոք отзыв
Ավիոմաս авиочасть
Ավիոպետ авионачальник
Բացանելը, փռելը выложение, выкладывание
Բիպլան биплан
Գծագրոցի տախտակ планшет
Գուղձ, հողակույտ кочка
Դրոշակ вымпел
Էլերոն элерон
Թվագիր, ծածկագիր шифрер
Լիմբ лимб
Լողակներ поплавки
Խորտակում, ավարիա авария
Խրուտ գետին вязкий грунт
Խցանահան штопор
Ծածկագրել зашифровать
Ծխափոշի дымовой порошок
Կաբինա кабина

Կայունացում стабилизатор
Կապան дефиле
Կատվիկ (ճանկ, կեռ) кошка
Կափույր клапан
Կեռ, ձգան крючок
Կիրճ теснина
Կլորացնելը обтекание
Կործանիչ истребитель
Կրճատագիր код
Հատուկ սուրհանդակ нарочный
Հարմարեցնել, պնդացնել смонтировать
Հետախույզ (ինքնաթիռ) разведчик (самол.)
Հրապարակ площадка
Ղեկավարում руление
Ճանաչողական—ցուցադրական քաթան опознавательное—указательное полотнище
Ճյուղեր отростки
Ճյուղավորում оперение
Ճշտող (ինքն.) корректировочный (самол.)
Մարզանք тренировка
Մեռյալ օղակներ мертвые петли
Մոնոպլան моноплан
Ներկել перекрашивание
Նեցուկ стойка
Նշանաբանի ազդանշան парольный сигнал
Նշանարար сигнальщик
Շտուրմ штурм
Շրջամաս, մաս сегмент
Ողագիր авиограмма

Օդագնացություն авиация
Օդանավարան аэродром
Պիլոտաժ պարան тросепилотаж
Պտույտ չեկող верткий
Ռիսկա, հիմնախաղ риска
Ռմբակոծող бомбодировщик
Սավառնակների պարկ авиопарк
Վերածանել, ծածկագիրը բանալ расшифровать, дешифровот
Վրաչից կարելը, վրակար запошивание
Տառերով հանձնում буквенная передача
Տեղեկացնելը, հաղորդելը оповещание
Ուրվանկար силуэт
Ֆյուզելյաժ фюзеляж

ՑԱՆԿ

էջ

3
ԽՍՀՄ ՀՌԽ հրաման № 339. 5
Պոստի նշանակումը 6
I Պոստի կազմակերպումը 6
ա. Ընդհանուր դրություններ 7
բ. Պոստի կազմը 8
գ. Պոստի գույքը . . . .
դ. Պոստի անձնական կազմի պարտականու- 9
թյունները 12
I. Պոստի տեղավորությունը 14
IV. Կապի ծառայությունը 14
Ա. Պոստի աշխատելու կարգը . . . . .
Բ. Օդաչուական կազմի պարտականություն- 23
ները և ինքնաթիռի աշխատանքը . . . 25
Գ. Նշանառանի ազդանշանները . . . .
Դ. Ճյուղեր (հավելվածներ) ունեցող ազդա- 26
նշանի քարտանից օգտվելու կանոնները . 28
V Դիտողության և տեղեկացման ծառայությունը . 30
VI Պոստի լրացուցիչ խնդիրները 30
ա. Պահպանության ծառայությունը . . .
բ. Ինքնաթիռի իջման հրապարակի ընտրու- 31
թյունը և նշումը . . . .
գ. Պոստից ինքնաթիռին գրավոր հաղորդագ- 32
րություններ հանձնելը (ձողերով) . . . .

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

1. Ճյուղեր ունեցող ազդանշանի քաթանի նկարագրությունն և գծանկարը 36
2. Համագործական կրճատագիր (օրինակի համար) 44
3. Մշտական ազդանշաններ, և ազդանշաններ ինքնաթիռի համար ճյուղեր 46
4. Ողագրի բլանկներ 47
4. Պոստի աշխատանքի օրինակ ինքնաթիռի հետ 50
6. Զորամասերին, ճանաչելու նշաններ 54
7. Մեր ինքնաթիռներին ազդանշան տալ օդայինհակառակորդի վրա ուղղվելու . . . 58
8. Կանոններ օդային կապի դիտողության պոստերի կողմից թշնամու օդանավերի մասին կարճ պայմանական զեկուցումներ կազմելու . . 60
9. Պարբերական զեկուցում—ամփոփում . . . 65
10. Դիտողությունների գրանցման մատյան . . 66
11. Մատյան հերթից դուրս զեկուցումների և օդային հակառակորդի մասին կատարած հաղորդագրությունների գրանցումների 68
12. Իջման հրապարակի նշանները 69
13. Զեկուցումներ ընդունել ճանկով 70
14. Ժամանակավոր ձևի թվագրի (ծածկագրի) նկարագրությունը 71
15. Ինքնաթիռներն օդում ճանաչելը 73
    Ա. Դիտողության պայմաններ 73
    Բ. Ինքնաթիռների դասակարգումը . . . 85
    Գ. Ինքնաթիռները ճանաչելու հատկանիշները 80
    Դ. Դիտողություն ինքնաթիռին 85
16. Աղյուսակ զանազան պետությունների ինքնաթիռները ճանաչելու նշանների
    Բառացուցակ 89

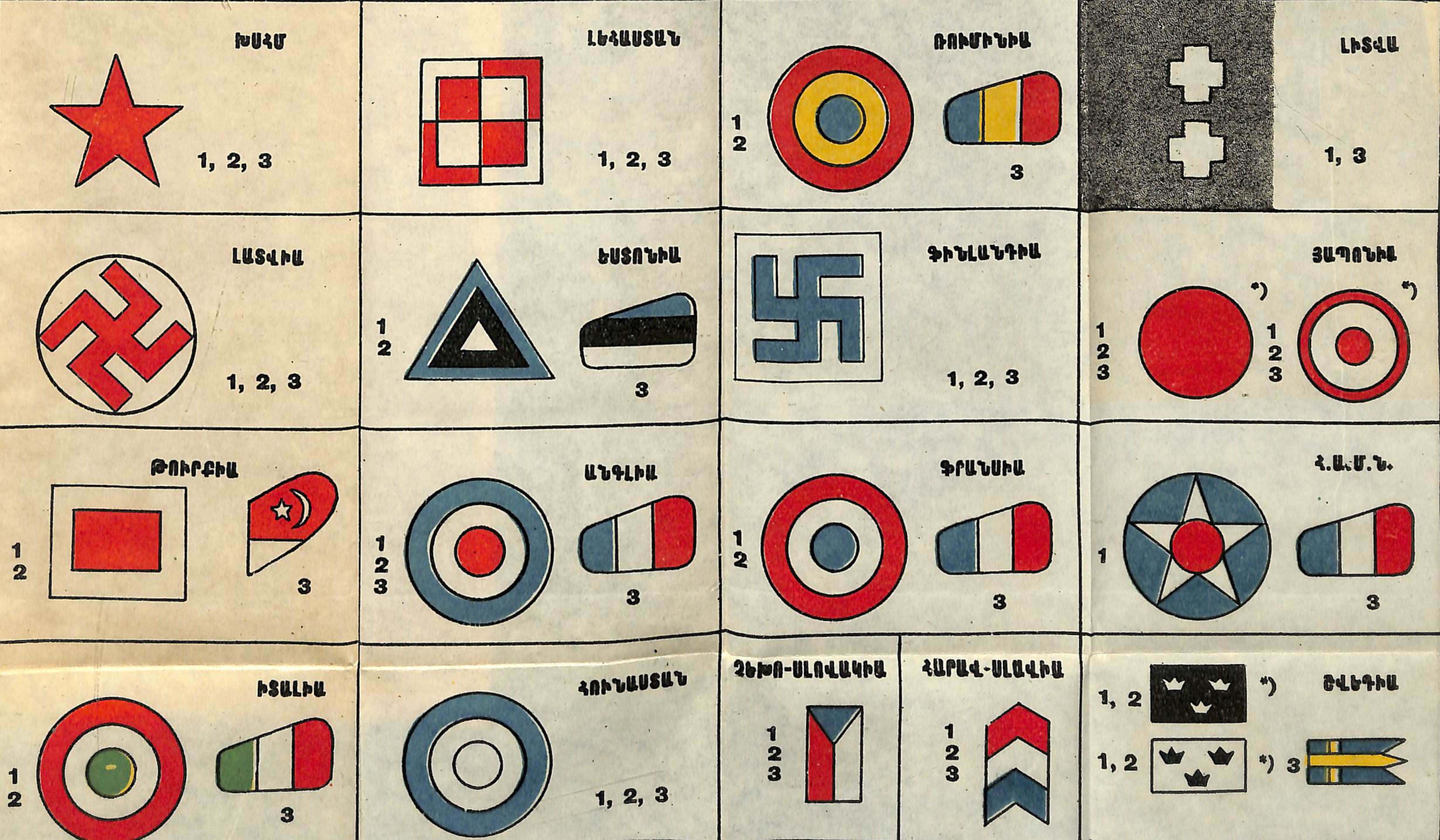
ԽՍՀՄ
1, 2, 3
ԼԵՀԱՍՏԱՆ
1, 2, 3
ՌՈՒՄԻՆԻԱ
1
2
3
ԼԻՏՎԱ
1, 3
ԼԱՏՎԻԱ
1, 2, 3
ԷՍՏՈՆԻԱ
1
2
3
ՖԻՆԼԱՆԴԻԱ
1, 2, 3
ՅԱՊՈՆԻԱ
*)
*)
1
2
3
1
2
3
ԹՈՒՐՔԻԱ
1
2
3
ԱՆԳԼԻԱ
1
2
3
3
ՖՐԱՆՍԻԱ
1
2
3
Հ.Ա.Մ.Ն.
1
3
ԻՏԱԼԻԱ
1
2
3
ՀՈՒՆԱՍՏԱՆ
1, 2, 3
ՉԵԽՈ-ՍԼՈՎԱԿԻԱ
1
2
3
ՀԱՐԱՎ-ՍԼԱՎԻԱ
1
2
3
ՇՎԵԴԻԱ
1, 2
*)
1, 2
*) 3

ԳԻՆԸ 40 ԿՈՊ.

НАСТАВЛЕНИЕ
ПО СЛУЖБЕ ПОСТОВ ВОЗДУШНОЙ
СВЯЗИ и НАБЛЮДЕНИЯ

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0218764

24.476